

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
MUZIKOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

VIGILIJA MACIENĖ

Muzikos pedagogikos su renginių vadybos specializacija
studijų programos IV kurso studentė

**MUZIKAVIMO VEIKSENOS YPATUMAI 5 – 8 KLASIŲ
MUZIKINIO UGDYMO TURINYJE**

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovė –
prof. dr. Diana Strakšienė

Šiauliai, 2013

Macienė V. Muzikavimo veiksenos ypatumai 5 – 8 klasių muzikinio ugdymo turinyje: Muzikos pedagogikos su renginių vadybos specializacijos programa bakalauro darbas / vadovė prof. dr. D. Strakšienė; Šiaulių universitetas, Menų fakultetas, Muzikos pedagogikos katedra. – Šiauliai, 2013. – 62 p.

SANTRAUKA

Darbe aptariamas muzikinio ugdymo sampratos teorinis kontekstas, muzikavimo ypatumai, veiksenos vieta ir svarba 5 – 8 klasių muzikinio ugdymo turinyje. Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kiek dėmesio skiriama muzikavimo grandžiai vadovėliuose pateiktoje medžiagoje, kokios muzikavimo formos išskiriamos muzikavimo turinyje, kaip prioritetinės, ir kokias muzikavimo formas labiausiai mėgsta ugdytiniai.

Baigiamojo darbo tikslas – atskleisti muzikavimo ypatumus 5 – 8 klasėse. Darbo tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: išsiaiškinti muzikinio ugdymo tikslus ir reikšmę 5 – 8 klasėse, aptarti kompleksinio muzikinio ugdymo ypatumus, apžvelgti 5 – 8 klasių vadovėlių medžiagą instrumentinio muzikavimo aspektu, bei ištirti 5 – 8 klasių moksleivių požiūrį į muzikavimo veiksmą vykiančią muzikos pamokose. Tyrimo objektas – muzikavimo ypatumai 5 – 8 klasėse. Tyrimas atliktas dvejose Biržų rajono pagrindinėse mokyklose, bei vienoje Biržų vidurinėje mokykloje. Apklausos metodu buvo siekta išsiaiškinti 5 – 8 klasių mokinių muzikavimo poreikius bei interesus muzikos pamokose.

Išanalizavus mokslinę literatūrą gautos šios išvados: muzikinis ugdymas 5 – 8 klasėse gana sudėtingas moksleivių mokymo ir ugdymo etapas, tačiau labai reikšmingas vaikų auklėjimui, įsisavinant elgesio ir bendravimo normas bei formuojant pagrindinius muzikinius gebėjimus. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose muzikos mokymas remiasi kompleksiniu muzikiniu ugdymu, kuris remiasi dainavimo, solfedžio, ritmikos, muzikos klausymo ir muzikavimo grandimis, jas siejant bendrais tikslais, turiniu, tematika bei darbo metodais. 5 – 8 klasių vadovėliai parengti taip, kad muzikavimą būtų galima glaudžiai sieti su mokymo turiniu, vaikai grotų prieinamais liaudies ir vaikų muzikos instrumentais.

Atliktas tyrimas parodė, kad muzikos pamokose muzikuojama dažnai, aktyviausios veiksenos muzikos pamokoje – dainavimas ir muzikos klausymas, tačiau muzikavimo

veiksena yra palankiai vertinama moksleivių . Tyrimo duomenų analizė byloja, kad dauguma ugdytinių yra patenkinti muzikavimui skirtu repertuaru 5 – 8 klasių muzikinio ugdymo turinyje, tačiau anketinė apklausa atskleidė ir tai, kad ne visi moksleiviai mokomi muzikavimo instrumentais, bet daugiau ar mažiau susipažįsta su muzikavimui pateiktais kūriniais muzikos vadovėliuose.

Didžioji dalis tiriamųjų mielai grotų nuotaikingus, linksmus ir iškilmingus kūrinius, o į muzikavimo repertuarą rekomenduotų daugiau įtraukti šiuolaikiškesnių, sudėtingesnių ir negirdėtų kūrinių. Taip pat atsiskleidė ugdytinių norų ir poreikių tenkinimo svarba muzikuojant.

Thesis of „The Features of Music Activities in the Music Curriculum of the 5th - 8th Grade Classes“ by the graduate Macienė V. In the music education with a specialization in event management program / director prof. Dr. D. Strakšienė; Siauliai university, Faculty of Arts, Department of Music Pedagogy. – Siauliai university, 2013. – 62 p.

SUMMARY

The paper includes the discussions about the following aspects: the theoretical concepts of music education background; the main features of music; the importance of music activities in the music curriculum of 5th-8th grade classes. The study goal is to find out how much of attention is given to link the music activities with the context in their music textbook, what are the main music activities in the textbook context according to their priorities and what music activities are the most popular among the children.

The main goal of this thesis is to reveal the main features of the music activities in the 5th -8th grade classes. The following tasks were raised to research the main thesis: to clarify the objectives of music education and its importance in the 5th -8th grade classes; to discuss the main features of complex music education; overview the 5th-8th grade classes textbook material from instrumental music point of view; and to investigate the 5th – 8th grade students approach to music activities that take place in their music lessons. The object of the study is the features of musical activities in the 5th -8th grade music lessons. The study was conducted in 2 secondary schools which are based in the district of Biržai and in 1 secondary school in Biržai town. The survey method was chosen to find out the needs and the interests of 5th – 8th grade students in their music classes.

The following conclusions were driven after scientific literature review: the process of musical education in the 5th – 8th grades is rather complex teaching and training stage; however, it is very important in children's parenting process in which children together with the behavior and communication norms they evolve their musical skills. Lithuanian secondary school music education is based on a complex musical education, which includes the following activities: singing, rhythmic and music listening which are unified by common goal, content, themes as well as teaching methods. The textbooks of the 5th – 8th grades classes are organized in a way that musical performance can be closely

linked to the curriculum as well as children could play folk and children's music using different music instruments.

The research shows that music activities are used a lot of in music classes. The most popular music activities are singing and listening to music; in addition to that, the latter music activities are in favored of students. Analysis of the data suggests that the majority of pupils like the music repertoire in the curriculum of the 5th – 8th grade classes; however, the survey revealed that not all students are taught how to play musical instruments, but more or less they are get familiar with the musical works included in the textbooks.

The majority of research subjects would be happy to play cheerful, joyous and celebratory works, and they would recommend including more contemporary, more sophisticated and new music works for their repertoire. In addition, the survey shows that children are eager to satisfy their wishes and needs by doing different kinds of music activities.

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. MUZIKINIO UGDYMO SAMPRATOS TEORINIS KONTEKSTAS.....	11
1.1. Muzikinio ugdymo tikslas, uždaviniai.....	11
1.2. Muzikinio ugdymo struktūra vidurinėsiose klasėse.....	14
1.3. Kompleksinio muzikinio ugdymo nuostatos.....	16
1.4. Muzikavimo veiksenos reikšmė kompleksinio muzikinio ugdymo sistemoje.....	19
1.4.1. Muzikavimo veiksenos samprata.....	21
1.4.2. Mokyklinio muzikavimo veiksenos privalumai.....	22
2. MUZIKAVIMO VEIKSENOS VIETA 5 – 8 KLASIŲ UGDYMO TURINYJE.....	24
2.1. 5 – 8 klasių vadovėlių analizė, apžvalga muzikavimo aspektu.....	24
2.2. Muzikavimo veiksenos galimybės muzikinio ugdymo turinyje.....	27
2.2.1. Muzikavimo veiksenos ugdymas ir jo formos 5 – 8 klasėse.....	28
2.2.2. Muzikavimo veiksmas viduriniųjų klasių mokinių poreikių kontekste.....	30
2.3. Muzikos kabineto priemonės, reikalingos muzikavimui.....	32
3. MUZIKAVIMO VEIKSENOS YPATUMŲ 5 – 8 KLASIŲ MUZIKINIO UGDYMO TURINYJE TYRIMAS.....	35
3.1. Tyrimo organizavimas.....	35
3.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	36
IŠVADOS.....	57
LITERATŪRA.....	59
PRIEDAI.....	62

IVADAS

Visais laikais ugdymo teorijoje ir praktikoje muzika užėmė garbingą vietą šalia kitų svarbių ugdymo turinio dalykų, o muzikinis ugdymas glaudžiai siejosi su dvasiniu, fiziniu, religiniu, doroviniu ir kt. auklėjimu. Muzikos mokymas plėtojosi nuo paprastų imitacijų iki šiandien žinomų sudėtingų muzikinio ugdymo sistemų (Jareckaitė, 2004).

Ir šiandieninės pedagoginės koncepcijos pripažįsta muzikos svarbą jaunosios kartos ugdymui. XXI amžiuje iškyla muzikinio ugdymo svarba bendrojo lavinimo mokyklose humanizuojant bei demokratizuojant ugdymo turinį, nes tai lemia besikeičianti Europos bei Lietuvos sociokultūrinė situacija. Kuriamos naujos ugdymo koncepcijos, tobulinamas turinys, dokumentai.

Muzikinio ugdymo sistema pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje nemažai keitėsi ugdymo turiniu, formomis bei apimtimis. 1997 m. buvo parengti pirmieji išsilavinimo standartai, kuriuose buvo naujai reglamentuojamas ugdymo turinys, išdėstytos didaktinės nuostatos ir apibrėžti mokinių muzikiniai pasiekimai. 2003 m. patvirtinamas antrasis, na ir galiausiai, 2008 m. pristatytas atnaujintas „Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų I – X klasėms“ variantas.

Šiuose dokumentuose pagrindiniu muzikinio ugdymo tikslu nurodomas siekis *išugdyti kūrybišką, aktyvią, estetinei ir kultūrinei patirčiai atvirą, prasmingai savo kūrybinius polinkius realizuoti bei kultūrines reikmes tenkinti gebančią asmenybę*. O šio pagrindinio tikslo įgyvendinimas vyksta muzikos pamokoje.

Muzikos pamoka – išskirtinė, nes jos metu derinama daug veiklos formų ir būdų, formuojamas ir tobulinamas meninis muzikos pažinimas, jos atlikimas, meninė kūryba, meninis (muzikinis) mąstymas. Todėl muzikos pedagogui tenka didžiulis uždavinys-atsakingai derinti Bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus bei ugdymo turinį su augančios kartos galimybėmis, interesais ir poreikiais, norint išugdyti kultūringą, mylintį muziką bei įgijusį bendruosius muzikinius gebėjimus – mokinį. Vienas iš esminių asmenybės aktyvumo šaltinių yra poreikiai, kurie daugiau ar mažiau išryškėja tam tikrais raidos periodais. Paauglystės amžiuje ypač išryškėja poreikių patenkinimo svarba (Gučas, 1990).

Viduriniuosiose (V – VIII) klasėse žaidybinį pradą iš lėto keičia gilesnis muzikos pažinimas. Šio amžiaus mokiniai jau sugeba atidžiau sekti muzikinės minties plėtojimą,

įsiklausyti į muzikos elementus ir jos visumą. Tačiau jų meniniai, emociniai išgyvenimai taip pat nėra labai gilūs ir stiprūs, nors didžiausias viduriniųjų klasių mokymasis vyksta emocinėje ir socialinėje srityje. Savotišką blaškymąsi, kampuotumą, netgi kartais grubumą ar uždarumą sukelia brendimo, bendrosios fiziologinės ir psichologinės mutacijos periodas, spartus fizinis augimas, neatitinkąs protinio brendimo. Dėl to viduriniuosiose klasėse nelengva pasiekti aukštesnį meninį lygį ir gilesnį jausminį susikaupimą. Tačiau, pasak E. Balčyčio (1986) šiose klasėse yra gana geros sąlygos muzikiniams įgūdžiams, žinioms, bendram požiūriui į muziką formuoti. Todėl labai svarbu mokiniui pasiūlyti muzikavimo veiklą, kur jis galėtų pritaikyti savo žinias, jau įgytus gebėjimus, o tuo pačiu patirtų kūrybos sunkumus ir, žinoma, džiaugsmus. Be to, vidurinėse klasėse suaktyvėjus mutacijai, dainavimo lygis pablogėja, todėl muzikavimo veiksenai dėmesio būtų galima skirti daugiau.

Kiekvienas vaikas turi teisę į muzikinį ugdymą, tačiau ne visi vaikai yra muzikalūs, gebantys puikiai dainuoti, solfedžuoti. S. Jareckaitė (2004) tvirtina, jog muzikos ugdymo institucijose pagrindinė muzikinio ugdymo forma buvo ir iki šiol yra dainavimas, tačiau A. Piličiauskas (1972) mano, jog kaip tik muzikavimas yra ta veikseną, kur galima visus mokinius įtraukti į aktyvią muzikinę veiklą, nepriklausomai nuo jų muzikinės klausos ir balso kokybės (Piličiauskas, 1972).

Muzikavimo veikseną ypač išryškina Anglijos, Olandijos, Japonijos muzikos mokymo programose. Didelė muzikavimo patirtis sukaupia Ž. Dalkrozo, J. Churven, Š. Suzukio, E. Cheve sistemose. Pasaulyje išgarsėjusi K. Orfo muzikinės sistemos idėja remiasi aktyviu muzikavimu, ritmavimu bei judesiais.

Lietuvoje dėmesys muzikavimui akcentuojamas vadovėliuose „Mano muzika“ 5 klasei (Dikčius, Vyčnienė, 2001) ir 6 klasei (Dikčius, Vaišvilienė, Velička, 2002). Muzikavimo problemą nagrinėjusi R. Girdzijauskienė (2009) akcentuoja, jog muzikos atlikimas teikia daugiausia galimybių mokinių kūrybiškumo raiškai. D. Strakšienė (2009) šią problemą gvildena dvasingumo aspektu, taip pat tirdama mokinių interesus ir preferencijas įvairioms muzikinėms veiksenoms. Z. Rinkevičiui (2005) svarbu, kad muzikinėje veikloje gilėtų vaiko jausmų kultūra, meninis skonis, estetinės ir dorovinės pozicijos. L. Navickienė (2001) muzikuojant pagrindinį dėmesį skiria emocinio imitavimo metodui. E. Veličkos (2008) darbuose akcentuojamos muzikos žadinamos

emocijos, svarstoma apie muzikos įtaką vaiko jausmams ir dorai, nagrinėjamas muzikinio ugdymo poveikis kūrybiškumui, todėl lieka neatsakyta į kitus svarbius klausimus. Be to, anot Veličkos (2008), nors pasaulyje ir gausėja tyrimų, nagrinėjančių muzikavimo įtaką vaiko intelekto ir gabumų raidai, tačiau muzikavimas – nepaprastai savita ir lig šiol dar menkai pažinta žmogaus intelekto sritis.

Vis tik muzikavimas ne itin akcentuojamas mūsų šalies kompleksinio muzikinio ugdymo sistemoje, kur labiau išryškinamos dainavimo ir muzikos klausymosi veiksenos.

R. Girdzijauskienė atlikusi tyrimą, kurio objektu buvo pasirinktas aukštesniųjų klasių mokinių kūrybinių gebėjimų ugdymas pavienėse muzikinėse veiksenose (muzikavimas, muzikos kūrimas, muzikos klausymas, apibūdinimas ir vertinimas), išsiaiškino, kad dominuojanti veikla muzikos pamokoje yra muzikos klausymas, apibūdinimas ir vertinimas, dainavimas – prioritetinga veikla, o grojama muzikos pamokose itin retai (Girdzijauskienė, 2009). Kitu tyrimo objektu (Strakšienė, 2004) buvo pasirinkti viduriniųjų klasių mokinių interesai ir preferencijos įvairių muzikinių veiklų atžvilgiu. Šis tyrimas atskleidė, kad solfedžiavimo veikseną patenkinti tik 10 proc. ugdytinių, tuo tarpu mokiniams patinka muzikuoti mokykliniais muzikos instrumentais. Deja, ši mokinių mėgstama ir pageidaujama veikseną faktiškai pamokose vyksta gana retai. Anot šio tyrimo iniciatorės D. Strakšienės (2004) galima manyti, jog šį negatyvų faktą didele dalimi lemia skurdi mokymo bazė – trūksta mokyklinių muzikos instrumentų bei kitų mokymo priemonių. Atsižvelgus į išdėstytus argumentus prasminga giliau paanalizuoti muzikavimo ypatumus ir svarbą viduriniųjų klasių muzikinio ugdymo turinyje, nes darbų, akcentuojančių muzikavimo ypatumus viduriniuosiose klasėse nepakanka. Tai galima traktuoti kaip aktualią pedagoginę problemą.

Tyrimo probleminiai klausimai:

Kiek dėmesio skiriama muzikavimo grandžiai vadovėliuose pateiktoje medžiagoje?

Kokios muzikavimo formos, kaip prioritetingos, išskiriamos muzikavimo turinyje?

Kokias muzikavimo formas labiausiai mėgsta ugdytiniai?

Tyrimo objektas - muzikavimo ypatumai 5 – 8 klasėse.

Tyrimo hipotezė - tikėtina, kad muzikos pamokose vykstantis muzikavimas nepilnai atitinka moksleivių poreikius bei interesus.

Tyrimo tikslas - atskleisti muzikavimo ypatumus 5 – 8 klasėse.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) išsiaiškinti muzikinio ugdymo tikslus ir reikšmę 5 - 8 klasėse;
- 2) aptarti kompleksinio muzikinio ugdymo ypatumus;
- 3) apžvelgti 5 – 8 klasių vadovėlių medžiagą instrumentinio muzikavimo aspektu;
- 4) atlikti anketinį tyrimą apie 5 – 8 klasių moksleivių požiūrį į muzikavimo grandį, vykiančią muzikos pamokose;
- 5) išsiaiškinti 5 – 8 klasių mokinių muzikavimo poreikius.

Tyrimo metodai:

- 1) Teoriniai: mokslinės, metodinės literatūros, dokumentų, publikacinių bei periodinių leidinių tyrimo tema, analizė;
 - 2) Empiriniai: 5 – 8 klasių mokinių anketavimas;
 - 3) Statistiniai: matematinės statistikos metodais atlikta tyrimo duomenų analizė.
- Anketinės apklausos duomenys apdoroti Excel kompiuterine programa.

Tyrimo imtis:

Anketiniame tyrime dalyvavo 144 Biržų rajono Papilio ir Kvetkų pagrindinių mokyklų bei Biržų „Aušros“ vidurinės mokyklos moksleiviai.

Darbo struktūra.

Darbą sudaro turinys, įvadas, literatūros analizė, anketinės apklausos analizė, išvados, priedai. Darbe panaudoti 41 literatūros šaltinis.

1. MUZIKINIO UGDYMO SAMPRATOS TEORINIS KONTEKSTAS

1.1. Muzikinio ugdymo tikslas, uždaviniai

Muzikinio ugdymo samprata remiasi bendrąpedagogine ugdymo samprata (Rinkevičius, 2005). Na, o Jovaiša (1985) ugdymo sampratą formuluoja kaip asmenybę tobulinančio žmonių bendravimo sąveiką su aplinka kultūros vertybių pagrindu. Ugdymo metu turtinamas žmogaus socialinis komponentas – jo dvasinio pasaulio sfera. Esminiu požymiu ugdymo procese laikytinas bendravimas su žmogaus, žmonijos, būties esybėmis, jų materialinės ir dvasinės veiklos produktais, nes ugdymas traktuojamas kaip socialinė bei dvasinė žmogaus būties funkcija.

Dažnai muzikinis ugdymas neteisingai įvardijamas muzikinio auklėjimo terminu, nes pastaroji sąvoka nėra tokia plati lyginant su muzikinio ugdymo sąvoka. Apibūdinant muzikinio ugdymo sąvoką svarbu pabrėžti jo specifiką. „*Muzikinis ugdymas yra vadovaujamas ugdytojo ir ugdytinių bendravimas muzikos meno vertybių, muzikos kalbos suvokimo pagrindu siekiant, kad ugdytiniai susiformuotų vertybines nuostatas, įsisavintų meninius dvasinius turtus ir išsiugdytų kūrybinės muzikinės raiškos bei interpretavimo gebėjimus*“. (Rinkevičius, 2005).

Muzikinio ugdymo funkcija skiriama į:

1. akivaizdžiąją (artimąją), kurios paskirtis – vadovauti ugdytinių muzikinių sugebėjimų tobulinimui, kūrybos sugebėjimų ugdymui, muzikinio intelekto turtinimui;

2. nepastebimąją (ilgalaikę, latentinę) – vadovavimo žmonijos estetiškos – dvasinės kultūros įsisavinimui, žmogaus kaip socialinio bei būties fenomeno asmeninei brandai. Kuo gi svarbios šios funkcijos? Pirmoji funkcija akcentuoja mokymo – lavinimo, na, o antroji – auklėjimo aspektą, nors abi minėtos funkcijos vyksta kartu. Muzikinis ugdymas, kaip ir bendrasis ugdymas dalinamas į dvi ugdymo puses: 1) išorinius muzikinio ugdymo veiksnius bei 2) vidinius (ugdytinio bei ugdytojo) muzikinius dvasinius bei intelektinius veiksmus. Jie priklausomi nuo išorinės bei vidinės veiklos santykio tiek mokant, tiek ir auklėjant.

Na, o kaip muzikinio intelekto turtinimas turėtų vykti bendrojo lavinimo mokyklose, tai numatoma meninį ugdymą reglamentuojančiuose dokumentuose (Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2009).

Remiantis Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis (2009), muzikos dalyko tikslas – suteikti kiekvienam mokiniui kultūrinio sąmoningumo ir muzikinės kompetencijos pagrindus, ugdyti emocingą ir kūrybingą asmenybę, norinčią ir gebančią įvairiomis formomis dalyvauti muzikiniame gyvenime, muzika praturtinti savo asmeninį gyvenimą.

Uždaviniai. Igyvendinant muzikinio ugdymo tikslą mokiniai:

- ugdosi pagarbą muzikai, plėtoja muzikinę estetinę patirtį muzikuodami ir gilindamiesi į muzikinės kultūros palikimą;
- įvairia muzikine veikla atskleidžia ir plėtoja savo muzikinius – kultūrinius interesus ir vertybines nuostatas;
- ugdosi atlikimo ir kūrybinius gebėjimus naudodamiesi įvairiomis raiškos priemonėmis ir kūrybos technologijomis;
- turtina muzikinį žodyną ir raštingumo patirtį;
- ugdosi kritinę nuovoką, stiliaus pojūtį, socialinio kultūrinio muzikos konteksto supratimą;
- siekia dalytis savo muzikine patirtimi su kitais, nori ir geba pristatyti savo šalies muzikinę kultūrą svetur.

Na, o kompleksinės muzikinio ugdymo sistemos autorius E. Balčytis (2012) mano, kad jo parengtai sistemai labiausiai tinka tokios muzikinio ugdymo tikslų ir uždavinių siekiamybės:

Pagrindinis tikslas – suteikti ugdytiniams bendrą muzikinį išsilavinimą, išmokant mokinius elementaraus, skoningo dainavimo pagrindų, muzikos klausymo ir jos estetiško suvokimo, skatinant muzikuoti bei kartu lavinti meninį skonį, poreikį aukštos meninės vertės liaudies bei profesionaliajai muzikai.

Svarbiausi muzikinio ugdymo uždaviniai:

- supažindinti su savita žmogaus raiškos forma – muzikos kalba, ugdytinius mokant intonuoti balsu, formuojant jautrią muzikos

garsams intonacinę atmintį, kuri padėtų suvokti muzikinės raiškos savitumus, prasmę;

- puoselėti mūsų tautai nuo seniausių laikų būdingo švelnaus, santūraus dainavimo bei giedojimo, o kartu – visuotinio dainavimo tradicijas: išmokyti elementaraus dainavimo, uždegant norą dainuoti ypač liaudies dainas, kurios taptų kaip vienu tautinės dvasinės savimonės raiškos būdu;
- mokyti klausytis muzikos ir ją suvokti: išmokant įsiklausyti į muzikos kūrinių intonacines subtilybes ir visumą, įsijausti, gėrėtis, grožėtis, ugdant poreikį klausytis aukštos meninės vertės muzikos, bei suteikiant svarbiausias žinias apie muzikos raidą, supažindinant su įvairiais žanrais, formomis, epochomis, stiliais, pasitelkiant žymiausių kompozitorių muzikos kūrinius;
- skatinti muzikuoti liaudies ir kitais mokykloje esančiais muzikos instrumentais, ugdant kolektyvinio ir individualaus muzikavimo poreikį, kartu muzikavimą glaudžiai siejant su muzikos kalbos pažinimu, bei kitomis veiksnomis, ne mažesnę svarbą teikiant meniniam muzikos suvokimui, atlikimo kultūros ir skonio ugdymui;
- mokyti skirti muzikines vertybes: mėgėjišką muziką nuo genialios, kičą, masinę muziką nuo tikrojo, dvasingojo meno, ugdant poreikį ugdyti savo muzikinį skonį, klausytis didžiųjų kompozitorių kūrybos tiek namie, tiek koncertuose bei muzikiniuose teatruose;
- meniškai jautrinti žmogų: mokyti kūrybiško mąstymo, ugdyti kilnius dvasinius siekius, estetinę ir dorovinę kultūrą per muzikinę patirtį, skatinti įsitraukti į visuomenės gyvenimą, muzikinę ir bendrąją kultūrą bei ją kelti, per muziką mokyti jaunos žmonės meilės savo Tėvynei . (Balčytis, 2012).

Greta bendrųjų – auklėjamųjų ir lavinamųjų tikslų ne mažiau svarbūs yra ir specifiniai muzikiniai muzikos mokymo tikslai: bendrojo lavinimo mokykla turi duoti bendrą kasdieniniam žmogaus gyvenimui reikalingą išsilavinimą, t. y. išlavinti klausą, išmokyti dainuoti, klausytis ir suvokti muziką, skatinti poreikį muzikuoti, išmokyti gražių

dainų, supažindinti su geriausiais ir reikšmingiausiais muzikos kūriniais, nuolat kelti liaudies muzikinę kultūrą. Visų šių tikslų siekiame mokydami vaikus dainavimo, solfedžio, ritmikos, grojimo, muzikos klausymo, jungdami juos į bendrą visais auklėjamaisiais ir mokymo principais pagrįstą pedagoginį procesą (Balčytis, 1982).

1.2. Muzikinio ugdymo struktūra 5 – 8 klasėse

Muzikos pamoka bendrojo lavinimo mokykloje turi daug specifinių bruožų. Čia reikia auklėti ir lavinti vaikus, nepaisant, kokie jų muzikiniai gabumai, polinkiai, norai (Balčytis, 2012).

Muzikinis ugdymas vyksta per muzikos pamokas, kuriose vyrauja *kompleksinė* sandara, t.y. pamokas sudaro ne kuri nors viena, o visa veiklos formų grupė, iš kurių pagrindinėmis laikytinos šios: muzikos klausymasis, meninis dainavimas, solfedžiavimas, ritmika, grojimas. Visos minėtos veiklos formos glaudžiai susiję tarpusavyje, turi bendrą darbo metodiką, susilieja į vieną bendrą pedagoginį procesą.

Kompleksinė pamoka gali būti įvairiausios struktūros. Tai priklauso nuo jos tikslų ir turinio. Muzikos mokymo vidurinėse klasėse praktikoje daugiausia taikomos dviejų rūšių pamokos – tai *monoteminės* ir *mišrios*. Monoteminės – turi vieną bendrą visoms sudėtinėms dalims temą ir vieną pagrindinę grandį, na, o mišrioje pamokose taip pat išlieka glaudūs ryšiai tarp grandžių, tačiau monoteminiu būdu jungiami tik keli elementai.

Pagrindinis dalykas dirbant vidurinėse klasėse pagal aptartą (kompleksinę) sistemą – tam tikra mokymo formų pusiausvyra, nes esant jai bus užtikrintas tolygus visų vaikų lavinimas bei visapusiš jų muzikinių gabumų ugdymas, leidžiama įvairiai ir nuodugniai nagrinėti mokymo medžiagą, minimaliausiomis techninėmis sąlygomis pasiekama didelė atlikimo, meninės interpretacijos ir suvokimo įvairovė (Balčytis, 2012).

Muzikinio ugdymo struktūra pamokoje atrodo taip: *pasisveikinimas, vokalinės pratybos, dainų mokymas, solfedis, ritmas, muzikos klausymas, muzikavimas, atsisveikinimas*. Pamokoje šios dalys gali būti įvairiai kaitaliojamos, taip pat gali būti viena iš veiklos formų labiau akcentuota ir dėmesys jai, be abejonės, bus didesnis. Tačiau nepatariama tą pačią veiklos formą akcentuoti keletą pamokų iš eilės – tuomet nukentės

kitos kompleksinio muzikinio mokymo sistemos grandys. Taip pat reikia nepamiršti, kad kiekviena veikla muzikos pamokoje turi būti gerai apgalvota mokytojo ir tikslingai skirta laiko vienai ar kitai veiklai, nes ilgiau užtrukus kuriai nors vienai formai (ar tai būtų dainavimas, solfedžiavimas, ar muzikos klausymasis), susilpnėja mokinių dėmesingumas, ir mokymas tampa neefektyvus. Pasak E. Balčyčio (2012), tyrimai rodo, kad vidurinių klasių mokiniai vienodą darbą aktyviausiai dirba per pirmąsias 5 – 8 min., o po to, norint išlaikyti vaikų dėmesį, būtina keisti veiklą. Mokytojai gerai žino, kad geriau dainą mokyti tris pamokas po 5 – 8 min., negu vieną pamoką 20 min. – rezultatas bus daug geresnis (Balčytis, 2012).

Muzikinį ugdymą sudaro trys veiklos sritys:

1. Muzikinė raiška. Ji apima mokinių dainavimo, grojimo, kūrybos ir pasirodymo gebėjimų, būtinų žinių ir supratimo, šioms veikloms būtinų nuostatų ugdymą. Muzikuodami, kurdami ir dalyvaudami kultūriniuose renginiuose mokiniai išmoka taikyti būtinas muzikos kalbos žinias praktikoje, turtinamas jų muzikinis žodynas, plėtojama akustinė patirtis;
2. muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas. Jis apima mokinių akustinės patirties ir muzikinio žodyno plėtrą remiantis įvairių kultūrų ir laikotarpių muzikos kūrinių pavyzdžiais; muzikos suvokimo ir meninių išgyvenimų, estetinių išpūdžių išreiškimo žodžiu, analitinių ir vertinimo gebėjimų ugdymą;
3. muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje. Jis apima įvairių muzikinių reiškinių, tradicijų, muzikos reikšmingumo visuomenės gyvenime tyrinėjimą ir asmeninės muzikinės patirties savistabą.

Apibendrinant muzikinio ugdymo struktūrą ir remiantis tyrimais (Balčytis, 2012), galima teigti, kad geriausių mokytojų pamokose mokiniai daugiau nei pusę laiko vienokiais ar kitokiais tikslais dainuoja (lavina intonaciją, balsą, mokosi dainų, kartoja jas, solfedžiuoja, dainuoja mokydamiės ritmo, grodami, įsimindami klausymuisi skirtų kūrinių temas, improvizuodami ir t.t.), klausosi muzikos ir maždaug tiek pat laiko muzikuoja instrumentais. (Balčytis, 2012).

1.3. Kompleksinio muzikinio ugdymo nuostatos

Jau daugiau kaip 30 metų, kai Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų viduriniuosiose (V – X) klasėse muzikos mokymas vykdomas pagal E. Balčyčio išpuoselėtą kompleksinio muzikinio ugdymo sistemą. Ši sistema nuolat tobulinama ir atnaujinama, kaip ir šiai sistemai parengti E. Balčyčio ir bendraautorių vadovėliai, metodinės knygos mokytojams, fonochrestomatijos ir kt. mokymo priemonės.

Kompleksinio muzikinio ugdymo sistemos eksperimentavimo metu imta šią sistemą diegti visuotiniu mastu Lietuvos mokyklose. Nuo 1973 metų pradėti leisti nauji muzikos vadovėliai (Balčytis, Surgautaitė, 1973), knygos mokytojams, muzikos įrašai plokštelėse bei kitos priemonės. Daug dėmesio buvo skiriama naujosios muzikinės sistemos populiarinimui, tokiu būdu organizuojant kursus muzikos mokytojams, skelbiant metodinius ir kitus sistemą populiarinančius straipsnius pedagoginėje ir bendrojoje respublikinėje spaudoje. Buvo vedami ištisi atvirų muzikos pamokų ciklai net per Lietuvos televiziją, metodinės radijo laidos. Ėmė burtis miestų ir rajonų muzikos mokytojai į metodinius būrelius. Esant tokiam efektyviam šios sistemos propogavimui, ji Lietuvos mokyklose prigyja gana greitai (Balčytis, 2012).

Kompleksinio muzikinio ugdymo sistema buvo kuriama kilus minčiai, jog mokinių muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje turi remtis ne kuria nors viena muzikinės veiklos grandimi, o tam tikru jų kompleksu (Balčytis, 2005). Kompleksą sudaro penkios pagrindinės muzikos mokymo proceso grandys: *meninis dainavimas, solfedžio, ritmika, muzikos klausymasis ir grojimas (muzikavimas)*. Šios grandys tapo muzikinio ugdymo sistemos viduriniuosiose klasėse pamatu, jas sieja bendri tikslai, turinys, tematika ir darbo metodai. Mokymo grandžių rišlumas – vienas svarbiausių pamokos organizavimo principų (Balčytis, 1986). Kiekviena grandis savaip lavina vaikų muzikinius sugebėjimus, greta bendrų turi savų, dalinių tikslų, greta bendros turi tikslas dalines sistemas.

Antai *dainavimas* iš klausos – vaikų balsų lavinimo, dainų repertuaro kaupimo, muzikos, ypač vokalinės, suvokimo ugdymo forma. Ji – reikalingiausia ir prieinamiausia bendravimo su muzika forma. Dainavimas iš klausos nuo dainavimo iš natų šiek tiek

skiriasi – nuo pat pirmųjų pamokų vaikai gali padainuoti iš klausos jau ir sudėtingesnius ir meniškesnius vokalinius kūrinėlius, ko nesugebėtų padaryti iš natų. Ši savybė dominuoja visą laiką dainavimo mokymo muzikos pamokų metu bendrojo lavinimo mokykloje.

Solfedžio grandis – trumpiausias ir efektyviausias mokymo kelias intonacinei klausai lavinti, natų pažinimui bei dainavimo iš natų įgūdžiams ugdyti. Solfedis prisideda ir prie balso lavinimo, ir teisingo dainavimo įgūdžių formavimo bei atlikimo meniškumo ugdymo. Solfedžio grandis ypač glaudžiai siejasi su dainų mokymusi ir dainavimu iš klausos.

Ritmo mokymas – ritminės klausos lavinimo pamatas, efektyviausias garsų trukmės bei ritmo skaitymo mokymas. Be šios grandies neišsivaizduojamas nei solfedžiavimas, nei tuo labiau – muzikavimas, sunku būtų dainuoti, nebe toks konkretus taptų ir muzikos klausymas.

Muzikavimas (grojimas) ugdytinius įgalina atlikti sudėtingesnę negu galima padainuoti muziką. Ši grandis suteikia įvairiapusiškumo realizuojant muzikos rašto žinias ir įgūdžius, apjungia visas aktyviosios veiklos formas į vieną aukštesnę išraiškos atžvilgiu visumą. Muzikavimas savo spalvingumu ir įvairove suteikia mokiniams daug džiaugsmo, tenkina vaikų poreikį muzikuoti, lavina ritminę, tembrinę, harmoninę, polifoninę klausą, ugdydamas daugiaplanį, orkestrinį mąstymą.

Muzikos klausymas moko įsiklausymo į muzikos audinį, vidinio dvasinio susikaupimo bei meniniu ir idėjiniu aspektu apibendrinto muzikos suvokimo. Naudojant įrašus, ugdytiniai gali klausyti įvairių formų, stilių, žanrų, epochų muzikos, išgirsti įvairių kompozitorių kūrinių, juos palyginti, o taip pat neakivaizdžiai susipažinti su atlikėjais bei kolektyvais. Muzikos klausymo grandis padeda giliau įsijausti, lengviau sukurti įvairias menines estetines situacijas, pasitarnauja aktyvaus mąstymo mokymui ir, galiausiai, suvokti muzikos poveikio prasmę. Tačiau reiktų atkreipti dėmesį, jog muzikos klausymas – vienas iš sunkiausių procesų reikalaujantis mokėjimo susikaupti, koncentruoti dėmesį į muzikinius reiškinius bei sugebėjimo nepertraukiamai sekti, pastebėti, suprasti ir pajusti įvairias muzikos kuriamas menines, emocines situacijas, tuo pačiu kuriant atitinkamą emocinę būseną ir išlaikant ją aktyviu mąstymu.

Muzikos mokymo proceso suskirstymas į atskiras grandis – muzikos klausymą, dainavimą, solfedį, ritmiką, muzikavimą, be abejonės – yra sąlyginis, tačiau šios grandys yra ryškiausios, būdingiausios ir apjungia visus kitus smulkesnius muzikos mokymo elementus. Sakykime, dainavimas – tai intonacijos ir balso lavinimas, dainų mokymas iš klausos bei meninis jų atlikimas; klausantis muzikos siekiama mokyti vaikus suprasti jos turinį, suvokti pavienius jos elementus (tembrą, harmoniją ir t.t.); visose grandyse galima pasitelkti improvizavimo elementus. Aišku, galima ir supaprastinti šias grandis, o išskirti tik dvi principines veiklos formas: sakysim, muzikos klausymą ir atlikimą, tačiau tuomet praras ryškumą labiausiai akcentuoti mokymo proceso momentai, darbo formos, jų turinys, atlikėjiškos veiklos ir klausymosi santykis, ko pasekoje pati kompleksinė sandara nebebūtų tokia vaizdi. Kita vertus, skirstymas į atskiras grandis yra loginis, teorinis. Praktiniame darbe visos šios grandys susilieja į vientisą muzikinės veiklos procesą, vaikai suvokia vieną bendrą sąvoką – „muzika“ (Balčytis, 1986).

Kompleksiškumu pagrįsta ne tik muzikos mokymo klasėse visuma, bet ir suplanuota vadovėlių medžiaga temomis, tokios struktūros turi būti ir kiekviena pamoka. Jei mokytojas, planuodamas pamoką, sujungs visas pamokos grandis į vieną procesą, suras bendrą tikslą, bendrą temą, mokymas bus efektyvesnis. Taip pat labai svarbu temas planuoti taip, kad kiekvienoje pamokoje būtų akcentuojama vis kita muzikinės veiklos grandis.

Kalbant apie kompleksišką vaikų mokymą kyla klausimas, ar įmanoma pasiekti apčiuopiamų rezultatų per vieną savaitinę muzikos pamoką. Paanalizavus mūsų sistemos visų grandžių mokymo medžiagą galima teigti, jog ji yra gerokai paprastesnė ir lėčiau įsisavinama negu tų sistemų, kuriose dominuoja tik viena grandis (Kodajaus, Orfo sistemų medžiaga daug sudėtingesnė). Tačiau mūsų sistema garantuoja visapusišką lavinimą, sudarydama sąlygas ugdytiniams įvairiais būdais bendrauti su muzika, visapusiškiau lavinti vaikų muzikinius pojūčius ir muzikinį mąstymą apskritai. Be to, anot E. Balčyčio, tokio pobūdžio lavinimas labiau atitinka bendrojo lavinimo mokyklos sąlygas bei dabartinio gyvenimo poreikius (Balčytis, 1986).

Lėtesnio atskirų grandžių mokomosios medžiagos perėmimo nereikėtų laikyti trūkumu, nors mokomajai medžiagai darantis sudėtingesnei, tai nelemia meniškumo bei suvokimo gilumo greito lavėjimo. Tad geriausias variantas – neskubus, tačiau

visapusiškas bet kurio muzikinio reiškinių nagrinėjimas. Todėl meninio suvokimo ugdymo atžvilgiu kompleksiškas ugdymas irgi turi privalumų – tai matyti iš mokyklos praktikos, nes dirbant kompleksiškai mokinių muzikinės žinios ir įgūdžiai lavėja pakankamai greitai ir gana efektyviai.

E. Balčyčio kompleksinis mokymas yra realus ir pažangus šiuolaikinio vaikų muzikinio lavinimo bei auklėjimo būdas, nes rengiant šią sistemą buvo galvojama ir apie nevienodas mokymo sąlygas mokyklose, skirtingas mokymo bazines – vienoje mokykloje gali trūkti mokyklinių instrumentų, kitoje – kokybiškos garso aparatūros ir t.t. Pagalvota ir apie mokėjimą naudotis mokymo programomis, vadovėliais, mokymo medžiagos išbalansavimą, sugebėjimą įtraukti ugdytinius į vieningą pedagoginį procesą. Bet svarbiausia yra tai, kad kompleksinė sistema bei kompleksinė vadovėlių sandara sudaro progą dirbti gerai. Vadovėliai turtingi mokomąja medžiaga, o be to parengti sėkmingam darbui įvairiomis sąlygomis ir įvairių lygių klasėms. Tokiu būdu galima siekti lavinimo ir auklėjimo minimumo pagal galimybes. Sunku įsivaizduoti, kaip būtų to siekiama, jeigu mokymo sistema remtųsi tik viena veikla (pavyzdžiui, muzikos klausymu), staiga sugedus garso aparatūrai arba, apskritai, neturint jos.

Apskritai, aptariant visas penkias muzikines veiklos grandis turima galvoje ne formaliosios muzikos pamokos dalys, o pagrindinės darbo per muzikos pamokas kryptis, būdus, metodus, kuriais siekiama bendrųjų tikslų. Muzikos pamokos segmentavimas į atskiras dalis (dainavimas, klausymas, solfedžio, ritmas, grojimas) yra daugiau loginis, teorinis dalykas, apie tai mąsto mokytojas, o mokiniai ar pašalinis stebėtojas turi jausti tik vieningą, susiliejusį muzikinės veiklos procesą (Balčytis, 2012).

1.4. Muzikavimo veiksenos reikšmė kompleksinio muzikinio ugdymo sistemoje

Apie muzikavimo veiksenos reikšmę muzikinio ugdymo procese nemažai kalbama moksliniuose darbuose. Antai K. Linkevičius pabrėžia muzikavimo svarbą, teigdamas, kad grojimas muzikos instrumentais yra reikšmingas vaikų auklėjimui, įsisavinant elgesio ir bendravimo normas. Pasak jo, vaikas, grodamas individualiai ir kolektyve, savyje formuoja visuomeninio bendravimo pradus ir nuostata, kolektyvinės

veiklos supratimą, ugdo pareigos, atsakomybės ir žmogiškumo jausmą (Linkevičius, 1990). Grodamas individualiai vaikas bendrauja su vadinamuoju antruoju „aš“, t.y. su patirtimi ir fantazija, na, o kolektyvinis muzikavimas turtina individualius sugebėjimus ir tolsta nuo egoistinių – „man“, „mano“. Kolektyve ugdytiniai privalo keistis instrumentais ne dėl to, kad to nori, o todėl, kad reikia. Vyksta sveika konkurencija, paremta sugebėjimais ir tam tikrais charakterio bruožais.

Pasak E. Balčyčio (2005) grojimas, ypač grupinis, labiausiai lavina tembrinę, harmoninę, polifoninę, taip pat ritminę ir intonacinę klausą, ugdo daugiaplanį, orkestrinį mąstymą, kas ypač svarbu mokantis klausyti sudėtingos orkestrinės muzikos. Be to, klasės sąlygomis galima pagroti įvairesnę ir sudėtingesnę muziką, negu padainuoti. Pagaliau grojimu galima įvairiapusiškiau taikyti muzikos rašto, ritmo, solfedžio žinias ir įgūdžius, sujungti visas aktyvios veiklos formas į vieną aukštesnę išraiškos atžvilgiu muzikinę visumą. Pats grojimas savo spalvingumu ir įvairove teikia vaikams daug džiaugsmo.

Tembrinės klausos pagrindai formuojasi aktyvaus muzikavimo dėka – dainavimo, grojimo mušamaisiais instrumentais, dūdelėmis, skudučiais. E. Balčytis (1986) savo darbe teigia, jog įsiklausyti į muzikos instrumento tembrą, jo išraišką galima kur kas tvirčiau, kai juo pats pamuzikuoja. Taip palaipsniui nuo elementariausių tembrų pereinama prie sudėtingesnių, o jų poveikį patirti jau mokomasi pasitelkiant muzikos klausymo grandį.

Muzikavimas, ypač atliekant specialius kūrinėlius – pratina ugdytinius jausti orkestrinę faktūrą, tokiu būdu padėdamas įsiklausyti ir į sudėtingesnės orkestrinės muzikos kūrinių audinį. Muzikavimas ugdo ir dinamikos, subtilios dinaminės išraiškos, dinaminio frazavimo suvokimą.

Muzikavimo pratybose vaikai susiduria su pagrindiniais muzikos formos elementais – melodija, jos dalimis, sakiniais, frazėmis, motyvais, kūrinių sandara bei elementariaisiais žanrais (daina, šokis, pjesė, maršas) lydinčiais ugdytinius nuo pat mažens.

Pagaliau apie kokybišką aktyvų muzikavimą E. Balčytis (1986) rašo kaip meniškumo, grožio jausmo ugdytoją, kuris sukelia meninį pasigerėjimą, pasitenkinimo situacijas, t.y. pats atlikimas išryškina daugelį muzikos suvokimo ugdymo aspektų.

Atlikimas klausymui neprilygsta muzikos ir jos suvokimo sudėtingumu, įvairove, tačiau suvokimo gilumo, subtilumo, meninių niuansų pajautimo prasme jis turi stipresnę ir betarpiškesnę poveikį. Taigi, galima daryti išvadą, jog atlikimo būdu suformuojami muzikos pažinimo ir suvokimo įgūdžiai bei muzikiniai vaizdiniai, kurių vyksmas kur kas greitesnis, detalesnis, tikslesnis nei klausantis.

1. 4. 1. Muzikavimo veiksenos samprata

Muzikavimas muzikos instrumentais – vienas muzikinio lavinimo ir auklėjimo būdų, kurio negali pakeisti kitos muzikinės veiklos formos. Tačiau toks muzikavimas negali būti autonominis. Ši vaikų muzikinės veiklos forma turi įeiti į bendrą mokymo ir auklėjimo sistemą, nes muzikavimas reikšmingas vaiko dvasiniam vystymuisi, jo kūrybingumui (Linkevičius, 1990).

Muzikavimas suprantamas kaip įvairiapusis muzikos tekstų (pratimų, dainelių, pjesių) atlikimas ritminiais ar melodiniais instrumentais, balsu ar judesiu. Populiariausi muzikavimo būdai – skudučiavimas, grojimas mokyklinėmis dūdelėmis, metalofonais ir pan. (Strakšienė, 2009).

„Muzikavimas – siaurąja sąvokos prasme – tai grojimas muzikos instrumentu. Plačiąja prasme – muzikos atlikimas (grojimas, dainavimas), pasižymintis menine raiška, logišku ir prasmingu intonavimu“ (Z. Rinkevičius, 2005, 19 p.). Muzikavimas – kūrybiška veikla, vienas iš svarbiausių saviraiškos būdų – savojo „aš“ ir patirties įgyvendinimas bei įprasminimas. Šiuo terminu žymimos kelios sąvokos reikšmės:

- Muzikavimas – tai profesionalų arba mėgėjų grojimas, dainavimas muzikos gerbėjų kamerinėje aplinkoje – tradicija, paremta seniausiomis liaudies bei Renesanso ir Naujųjų laikų kunigaikščių, miestiečių muzikinės kultūromis.
- Muzikavimas – tai kokybinis profesionalaus muzikos atlikimo lygmuo, reiškiantis atlikimo meistriškumą, emocinį – prasminį įtaigumą.
- Muzikavimas nagrinėjamu šiuo pedagoginiu aspektu – tai įvairiapusė muzikos atlikimo elementariaisiais mokykliniais instrumentais, mokytojo organizuojama ir mokinių realizuojama kolektyvinė muzikinė veikla.

Muzikavimo tikslas – tarnauti kiek galima kokybiškesniam muzikos suvokimui lavinti. Kad muzikavimas galėtų atlikti šią funkciją, mokiniai pradžiai turėtų išmokti bent minimalaus muzikos instrumentų apvaldymo, įsigyti būtiniausių grojimo įgūdžius, įsisavinti būtiniausias žinias iš muzikos rašto. Tuomet ugdytiniai jau galės meniškai atlikti klausomų kūrinių temas, nesudėtingus solo ar orkestrinius kūrinius. Sprendžiant šiuos uždavinius lavinasi mokinių muzikinė klausa, ritmo pajautimas, vaizduotė, kūrybiškumas, emocijos – svarbiausios prielaidos muzikos suvokimo ugdyme (Piličiauskas, 1972).

1.4.2. Mokyklinio muzikavimo veiksena privalumai

Muzikavimas (grojimas) – viena pagrindinių kompleksinės muzikinio auklėjimo sistemos grandžių, turinti daug bendresnių ir siauresnių tikslų. Dėka jų sudaromi ir įtvirtinami muzikos suvokimo ir atlikimo įgūdžiai, vaikai įgyja elementariausius muzikavimo pradmenis. Muzikuodami ugdytiniai praktiškai pritaiko daugelį savo žinių ir įgūdžių, meniškai įprasmina juos.

Muzikavimas glaudžiai siejasi su visomis pamokos grandimis ir mokymo formomis. Į mokyklinį muzikavimą įjungiami ir mokytojo, ir mokinių grojimas bei dainavimas, „skambantys gestai“, triukšmo elementai ir kt. Muzika atkurama arba improvizuojama – sukuriama melodijos, mažos pjesės. Tad muzikavimas, ar tai būtų solinis, ar grupinis – sudaro sąlygas pasireikšti mokinių kūrybiniais sugebėjimams. Ypač tai aktualu mokiniams, kurie dėl balso prigimties trūkumų negali pilnavertiškai pasireikšti dainavime. Muzikavimas (grojimas ritmo instrumentais, skudučiais ir kt.) kompensuoja dainavimo trūkumus. Muzikavimu, kaip ir dainavimu bei muzikos klausymu, realizuojamas mokinių muzikinio veiklinimo formų įvairovės didaktinis principas. Grodami įvairiais ritmo, melodiniais instrumentais, mokiniai ne tik sieja su praktika muzikos žinias, ugdosi įvairius muzikinius gabumus, bet ir mokosi muzikos instrumentų bei jais atliekamos muzikos pažinimo. Muzikavimas itin vertingas liaudies muzikos pažinimui. Grojimas vaikiška dūdele, lumzdeliu, skudučiais vaiką suartina su tuo instrumentu, žadina domėjimąsi muzika. Pedagoginiu požiūriu muzikavimas vertingas tuo, kad vaikai įgyja galimybę kūrybiškai reikštis. Tai didina jų aktyvumą. Jie

nori groti, jie grodami patiria didelį pasitenkinimą. Nors tasai pasitenkinimas ne visada sukeliamas estetinių emocijų – tai neretai gali būti žaidimo, pramogos emocijos, tačiau ir tokio lygio emocijos yra vertingos ir pageidautinos. Muzikuodami, solfedžuodami, improvizuodami vaikai mokosi operuoti muzikos kalbos struktūromis (metroritmo, garsų aukštumo, dermės ir kt.) tuo būdu siekiama sąmoningumo principo įgyvendinimo.

Muzikavimo veikseną palengvina solfedžio mokymą, pavyzdžiui, įtvirtinant bet kurį naują dermės laipsnį galima grojant nebyliose klaviatūrose, dūdelėmis ar metalofonais. Muzikavimo dėka lengviau įsisavinami dermės laipsniai, jų intonacijos, mokymo procesas tampa įvairesnis, tuo vaikams suteikdamas daugiau džiaugsmo.

B. Teplovo (1947) manymu, daugelio vaikų muzikiniai gabumai pradeda vystytis tik kryptingai pedagogo organizuojamoje muzikinėje veikloje. Kadangi visi žmogaus muzikiniai gabumai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, todėl muzikavimas labai svarbi veikseną muzikos pamokoje, nes muzikuojant kompleksiskai ugdomos visos muzikinės klausos briaunos, elementarieji muzikiniai gabumai. Muzikuojant susidaro geros galimybės ugdyti ritmo pajautimą, nes didžiausias ir natūraliausias grojimo ryšys yra su ritmika. Grojant įtvirtinami, meniškai įprasminami beveik visi pagrindiniai ritminiai dariniai. Kita vertus, grojimo ritminę pagrindą absoliučiai nulemia grojant vartojami tik tie ritminiai dariniai, kurie nagrinėjami mokant ritmo. Šiam tikslui naudojami tiek ritmo, tiek melodiniai instrumentai, įvairūs kūno judesiai. Mokymo organizavimo ir mokymosi rezultatų kontrolės požiūriu tai labai konkretus, metodiškai „patogus“ ir mokinius aktyvinantis procesas.

Pagaliau grojimas ne tik aktyvina vaikus, į muzikinę veiklą įtraukia daug vaizdinių priemonių – muzikos instrumentų, daug judesių, kurie savaip padeda atlikti ir suvokti muziką, o kartu dar ir koordinuoja, skatina mąstymą, ugdo kūrybinę fantaziją.

2. MUZIKAVIMO VEIKSENOS VIETA 5 – 8 KLASIŲ UGDYMO TURINYJE

2.1. 5 – 8 klasių vadovėlių apžvalga muzikavimo aspektu

Dar 1968 metais pradėtos rengti naujos mokymo programos ir vadovėliai mūsų šalies mokykloms, buvo iškelta ir pagrįsta mintis, kad mokinių muzikinis auklėjimas ir lavinimas bendrojo lavinimo mokyklose turi remtis ne kuria nors viena muzikinės veiklos rūšimi, o visu jų kompleksu. Įsitvirtinus kompleksinio muzikinio ugdymo sistemai, šios sistemos kūrėjas E. Balčytis rūpinosi mokymo medžiaga, kuri pateikiama jo vadovėliuose. E. Balčyčio vadovėliuose atsispindi įvairovės (mokymo turinio įvairovė) bei nuoseklumo principai.

Viduriniųjų klasių mokymo programa mokinius siekiama supažindinti su įvairiausių muzikos žanrų kūriniais, pradedant liaudies daina ir baigiant simfonija. Žanrų mokymas pastebimai nuoseklus, nes 5 klasėje supažindinama su paprasčiausiais žanrais – liaudies daina, šokiu, liaudies instrumentine muzika, maršais, muzikine pasaka; 6 klasėje vaikams pateikiama siuita, opera, baletas ir, galiausiai, simfonija; 7 klasės vadovėlyje akcentuojama homofoninė muzika ir būdingiausi jos žanrai, nagrinėjant lyrinio pobūdžio nedidelės apimties kūrinius – lopšinę, noktiurną, barkarolę, serenadą, svajonę, taip pat variacijas ir rondo; 8 klasėje dėmesys sutelktas į polifoninę muziką ir čia jau nagrinėjami sudėtingiausi muzikos žanrai: fuga, kantata, oratorija, simfoninė poema, instrumentinis koncertas.

5 – 6 klasėje formų dar nemokoma, tačiau mokiniai nuo pat pirmųjų dainavimo, solfedžio, ritmikos, muzikavimo pratybų, taip pat ir muzikos klausymo metu gali susipažinti su visais pagrindiniais sudėtiniais formos elementais, t.y. visa melodija, jos dalimis, motyvais, frazėmis, vienos ar dviejų dalių kūriniais, išmokti pajusti dalių kontrastus ir panašumus.

Nuo pat 5 klasės mokiniai supažindinami su temos sąvoka ir muzikinių minčių plėtojimu, 6 klasėje šios žinios įtvirtinamos, detaliau aptariant siuitos, operos, baleto, simfonijos stambiausias struktūrines dalis tokiu būdu sukaupiant nemažai praktinės patirties. Todėl sekančioje klasėje ugdytinių dėmesį galima atkreipti į kūrinių formų

dėsningumus, apibendrinti turimas žinias, pritaikant jas tolimesniais muzikos pažinimo raidai.

7 klasėje išsamiau analizuojami ir aptariami sudėtiniai melodijos elementai, vienos, dviejų ir trijų dalių muzikos kūriniai, variacijos bei rondo formos.

8 klasės vadovėlio svarbiausias tikslas – supažindinti su polifonine (daugiasluoksne, daugiaplane) muzika. Šiam tikslui įgyvendinti pateikiama pagrindinė polifoninės muzikos forma – fuga. Vadovėlyje pateikiami ir kiti, gerokai stambesni kūriniai – kantata, oratorija, simfoninė poema, instrumentinis koncertas, mokiniai supažindinami su jų sandara.

5 – 8 klasės vadovėliuose gausu įvairiausių užduočių: vaikams siūloma sugalvoti, kaip įdomiau atlikti daineles, pratimus, rasti logiškiausias melodijų pabaigas, sugalvoti ritminius pritarimus melodijoms, parinkti tinkamiausius instrumentus, iš klausos pritarti melodijai antruoju balsu ir t.t. Kūrybinės užduotys ir improvizacijos viduriniųjų klasių vadovėlių turinyje glaudžiai siejamos su konkrečiu mokymo turiniu ir tikslais.

5 – 8 klasių muzikos vadovėliams būdingas metodinis nuoseklumas. Štai, kad ir 5 klasės vadovėlyje pateikiama labai nuosekli mažorinės dermės laipsnių mokymo eiga. Kaip pavyzdį galima pateikti supažindinimą su *sol – mi*, kurį siūloma vykdyti iš klausos mokant dainelę „Virė virė košė“, įtvirtinti solmizuojant, rankų ženklais, iš kopetėlių, iš penklinės, grojant nebyliose klaviatūrose, metalofonais, dūdelėmis, atliekant šių intonacijų atmintinius diktantus, mokant jas surasti nuo duoto tono, solfedžuojant iš natų naujas, nežinomas melodijas, naudojantis melodinėmis lentelėmis, naujos melodijos dainavimu su žodžiais, vėliau – su instrumentų pritarimu, žinias įtvirtinant ir tikrinant, naują garsą panaudojant kūrybinėse užduotyse.

Ypatingas dėmesys 5 – 8 klasių vadovėliuose skiriamas lietuvių liaudies dainoms – jos vyrauja visame pradiniam dainavimo ir solfedžiavimo mokyme ir įtrauktos beveik į visas vadovėlio temas, nepaisant ar dera prie kitų mokymo grandžių, ar ne. Viduriniųjų klasių vadovėliuose nemažai vietos (beveik trečdalį rekomenduojamų klausytis kūrinių) skiriama lietuvių kompozitorių profesionaliajai muzikai. Tai – M. K. Čiurlionio, B. Dvariono, E. Balsio kūriniai. Rengiant 5 – 8 klasės vadovėlius buvo stengtasi, kad ugdytiniai susipažintų ir su kitų tautų liaudies bei profesionaliąja muzika, gautų žinių apie kitų tautų kultūrą, mokytųsi gerbti jų meną. Vadovėliai mokinius supažindina su

daugumos įžymiausių pasaulio kompozitorių kūryba, siekiant jų pavardžių, tautybės įsiminimo ir bent vieno kito įvairių epochų kompozitorių, ypač didžiųjų klasikų pažinimo (pavyzdžiui, L. Bethoven, kuriam skiriamas gana didelis dėmesys).

Reiktų paminėti, jog 2002 metais išleisti nauji muzikos vadovėliai – tai A. Dikčiaus „Mano muzika“ vadovėlis 5 klasei ir A. Dikčiaus, J. Vaišvilienės bei E. Veličkos muzikos vadovėlis „Mano muzika“ 6 klasei. 5 klasės vadovėlyje dėmesys mūsų švenčių tradicijoms, liaudies muzikai, mokiniams siūlomi įvairūs projektai, medžiaga pateikiama įdomiai, gausu spalvingų iliustracijų. Labai efektingas ir 6 klasės vadovėlis, jame išdėstyta medžiaga apie pasaulio tautų muziką, pasaulio muzikos žemėlapiu, taip pat dėmesiu ir lietuvių muzikai. Abu vadovėliai, kaip mokymo priemonė, patrauklūs vaikams ne tik savo išvaizda, bet ir įdomiai, savitai pateikta mokymo medžiaga, turiniu.

Vos prieš trejetą metų pasirodė dar vienos autorės R. Malikėnienės Šok serijos muzikos vadovėlis 5 klasei, pamečiui gimė analogiški vadovėliai 6 ir 7 klasėms. Vadovėliai šiuolaikiški, daugiausiai muzikavimui dėmesio autorė skiria 5 klasės vadovėlyje, vaikai supažindinami ir su orkestro partitūra, na, o 6 klasės mokiniams suteikiama galimybė keliauti po elektroninės muzikos šalį. 7 klasės vadovėlyje kūrinių muzikavimui pateikiama mažiausiai.

Vadovėliuose mokomosios medžiagos gana daug, tačiau mokymo medžiagą mokytojai turi parinkti atsižvelgdami į konkrečias sąlygas ir ja naudotis taip, kad bendrosiose programose nurodyti mokinių pasiekimai (nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas) būtų pakankamai suformuoti.

Atnaujintose bendrosiose programose (2009) dalykų ugdymo turinys formuojamas gretimų klasių koncentrais. 5 – 6 klasių koncentre muzikinio ugdymo turinio formavimo pagrindas – muzikos įvairovės suvokimas ir sąvokų įvaldymas. Vartoti muzikos sąvokas, taisyklingai kalbėti apie muziką mokomasi tiek muzikuojant, tiek klausant muzikos, nuolat apmąstant, vertinant savo veiklą ir diskutuojant apie ją. Muzikavimo repertuare rekomenduojami kūrinių, kurie iliustruotų šiame koncentre išmokstamus muzikos kalbos elementus. 7 – 8 klasėse didžiausias dėmesys populiariosios ir akademinės muzikos sąsajų paieškoms, grojimui siūlomi įvairaus sudėtingumo (atsižvelgiant į klasės pajėgumą) kūriniai, į grojimo repertuarą įtraukti ir pačių mokinių sukurti kūriniai.

2. 2. Muzikavimo veiksenos galimybės muzikinio ugdymo turinyje

Pasak E. Balčyčio (1986), idėja į pamokas įvesti muzikavimą buvo brandinama daug metų. Mintis, kad muzikos pamokose reikia muzikuoti, ypač liaudies instrumentais – skudučiais – spaudoje kėlė jau praeito šimtmečio ketvirtajame dešimtmetyje žinomas mūsų liaudies muzikos puoselėtojas ir kompozitorius J. Švedas.

Maždaug tuo pačiu metu brendo ir įžymaus vokiečių kompozitoriaus K. Orfo vaikų muzikinio auklėjimo idėjos, paremtos aktyviu muzikavimu, ritmu, aktyviais judesiais ir vaidyba, kurios vėliau išaugo į pasaulinio garso sistemą. Muzikavimas pamažu tampa Vengrijos, Čekoslovakijos, Japonijos, anglijos, JAV ir daugelio kitų pasaulio šalių muzikos programos dalimi.

Na, o mūsų šalyje muzikavimas mokymo programose įgavo platų užmojį tuomet, kai buvo reformuotas muzikos mokymas bendrojo lavinimo mokyklose. Pagrindiniai muzikavimo principai buvo perimti iš K. Orfo ir kitų šalių pedagoginės patirties, tačiau savita muzikavimo sistema buvo sukurta pagal mūsų sąlygas ir tradicijas. Ji prigijo darželiuose ir bendrojo lavinimo mokyklose, kiekvienoje pakopoje įgavusi savus bruožus.

Muzikavimo veikseną sudaro tik vieną sudėtinę visos mokymo sistemos dalį ir yra apribota laiko bei apimties, tačiau nepaisant to, ji vidurinėse klasėse yra labai reikšminga ir įvairi. Anot E. Balčyčio (1986), mokytojams siūlomos įvairios muzikavimo formos ir didelis instrumentų bei repertuaro pasirinkimas. Siūloma groti skudučiais, metalofonais, dūdelėmis, bei nebyliomis klaviatūromis. Taip pat skiriamas dėmesys įvairiausiems kūno bei ritminiams instrumentams. Mokytojai suteikiama visiška laisvė rinktis tinkamiausius instrumentus ir, žinoma, jų panaudojimo galimybes. Tačiau reikia pastebėti, jog ta laisvė sąlygina, nes pasirinkimas didele dalimi priklauso nuo muzikos kabineto turimų priemonių, šiuo atveju – ritmo ar muzikos instrumentų.

Grojimas glaudžiai susijęs su visomis kitomis mokymo proceso grandimis – ritmo mokymu, solfedžiu, dainavimu bei muzikos klausymu. Štai, kad ir 5 klasėje elementarius ritmus įtvirtina muzikavimas įvairiais ritminiais instrumentais bei „Jurgelio meistrelio“, pasirinktinai valso „Siūlai“ ar polkutės, „Du gaideliai“, „Maršo“ ir kitų kūrinių

skudučiavimas. Pagrindines solfedžio užduotis įtvirtina grojimas melodiniais instrumentais.

6 klasėje muzikos klausymo užduotys taipogi neapsieina be muzikavimo – jas įtvirtina B. Dvariono „Piemenukai“ ištraukos atlikimas bei improvizacija H. Berliozi „Fantastinės“ simfonijos tema. „Klumpakojis“ ir „Liaudiškas maršas“ padeda išmokti būdingus ritmus su aštuntinėmis pauzėmis, o „Žilvičio“, „Tarnavau vargavau“, „Kalvelio“ ir kitų kūrinių skudučiavimas siejamas su dainavimu.

7 klasėje sutartinių dėka ugdytiniai supažindinami su savita liaudies muzika, jos atlikimo būdais, įtvirtinama sinkopė, na, o grojant „Muzikinį sveikinimą“, „Pempel pempel“ – šešioliktainės natos. „Vaikų polka“ iliustruoja įvairius kūrinių sandaros variantus, L. Bethoveno „Džiaugsmo temos“ ir F. Kupereno „Javų pjovėjų“ atlikimas talkina muzikos klausymui.

Na, o 8 klasėje muzikavimui kūriniai parenkami jau atitinkamai sudėtingesni. „Untytė“ įtvirtina pokalbius apie sutartines, „Biržietiška polka“ padeda sudaryti aštuntinių ir šešioliktnių natų atlikimo ir girdėjimo įgūdžius, na, o pritarimas dainoms „Mūs gala mergiotes“, „Turi svočia žuši“ ir kitoms, ar grojimas intarpuose tarp dainų posmų pratina mokinius prie pučiamųjų orkestro imitavimo.

Nepaisant didelio muzikavimo ryšio su kitomis grandimis, nereikia manyti, jog grojimas yra priklausomas nuo kitų grandžių ir tik jas įtvirtina. Anaiptol, ugdymo turinyje rekomenduojami kūriniai išlaiko savo meninį ir teminį savarankiškumą, todėl juos galima mokytis atlikti kaip savarankiškus ir gražius kūrinius.

2.2.1. Muzikavimo veiksenos formos 5 – 8 klasėse

Muzikavimo tikslas – tarnauti kiek galima kokybiškesniam muzikos suvokimui lavinti. Todėl, kad muzikavimas atliktų šią funkciją, pirmiausia mokiniai turi būti išmokę bent minimaliai apvaldyti muzikos instrumentus, įgyti būtiniausius grojimo įgūdžius, įsisavinti būtiniausias žinias iš muzikos rašto. Tuomet jie galės meniškai atlikti klausomų kūrinių temas, nesudėtingus solinius ar orkestrinius kūrinius. Sprendžiant šiuos uždavinius lavinasi mokinių muzikinė klausa, ritmo pojūtis, vaizduotė, kūrybiškumas, emocijos, o tai labai svarbu muzikos suvokimo ugdyme (Piličiauskas, 1972)

E. Velička (2008) mano, jog gebėjimas groti koku nors muzikos instrumentu yra savaime vertingas. Visgi ši veikla nėra savitikslių, turi neprilygstamą ugdomąją vertę.

Mokymas groti instrumentais daro poveikį visapusiškam fiziniam ir protiniam ugdytinių vystymuisi, nes mokydamasis išgauti garsą, vaikas atlieka daug įvairių veiksmų – pratinasi koordinuoti savo veiksmus su kitų vaikų veiksmams, mąsto, perkeldamas natų rašto reikšmes į instrumento plokštelę, klavišą, stygą ir t.t.; sužino apie garsus, įvairiuose siužetuose juos savaip interpretuodami.

Grojimas persipina su visomis kitomis mokymo proceso grandimis – ritmo mokymu, solfedžiu, dainavimu bei muzikos klausymu. Elementarius ritmus tenka įtvirtinti muzikavimu įvairiais *ritminiais instrumentais* (būgneliais, trikampių, lėkštelėmis, maraka, žvangučiais, lazdelėmis, kastanjetėmis, medinukais, akmenukais ir t.t.) bei *skudučiavimu* (mokymo programoje daugiausia ir remiamasi šia muzikavimo forma), pagrindines solfedžio užduotis – grojimas *melodiniais instrumentais* (metalofonais, ksilofonais, mokyklinėmis dūdelėmis, pianinu ir kt.) ištraukų atlikimas ir improvizacijos įtvirtina kai kurias muzikos klausymo užduotis. Muzikavimas *nebyliojoje klaviatūroje* vaikams formuoja grojimo įgūdžius pianinu. Atlikdami tokio pobūdžio užduotis 5 – 6 klasėse, o vėliau atėję į 7 klasę ugdytiniai nesunkiai gali pagroti viena ranka pianinu paprastesnes melodijas.

Iš visų muzikavimo formų labiausiai vis tik išskiriama – grojimo *skudučiais*, nes šie instrumentai tarytum tik muzikavimui pamokoje ir sukurti, be to, jie atitinka visus pamokos darbo organizavimo reikalavimus: skudučiai lengvai pagaminami, nedideli, jais lengva išmokyti groti, grojant patogų skaityti natas, siaura kiekvienos partijos natų apimtis, gražus tembras, jau mokymo pradžioje jais galima atlikti visokio sudėtingumo harmoniją.

Muzikavimas instrumentais padeda išmokyti būdingus ritmus su aštuntinėmis pauzėmis, įtvirtinti sinkopę, šešioliktines natas bei gali būti siejamas su dainavimu. Įvairių kūrinių sandaros variantų iliustracijai, muzikos klausymui kūrinukų atlikimo metu taip pat pasitarnauja muzikavimo veiksmas. Dar būtų galima paminėti muzikavimo dėka susidarantių aštuntinių ir šešioliktinių natų atlikimo ir girdėjimo įgūdžius, įvairiais variantais pritarimą liaudies dainoms, ugdant autentiško liaudies muzikavimo tradicijų pažinimą.

Anot E. Balčyčio, muzikavimas, kokia bebūtų jo forma, reikalauja tikslios reakcijos, mąstymo, judesių koordinacijos. Nėra nė vienos disciplinos, kuri taip idealiai tiksliai mokytų suvokti laiko trukmę, garsų aukštį, tūkstančius garsų spalvų, dinamine jų įvairovę. (Balčytis, 1973)

Mažiausi ritminiai netikslumai menkina atliekamos muzikos kokybę. Be to, idealiai tikslaus ritmo turi laikytis ir kiekvienas atlikėjas, ir visas atlikėjų kolektyvas. Tokie įgūdžiai pasak E. Balčyčio, nejučiomis moko vaiką suvokti laiką labai tiksliai, ugdo operatyvesnį, greitesnį mąstymą. Nesunku suprasti, kokį reikšmingą poveikį tai gali turėti tolesniam žmogaus brendimui ir jo gyvenimui (Balčytis, 2008).

J. Daugėlienė ir D. Strakšienė (2009) savo darbe apie muzikavimo svarbą kalba kaip mokinių anksčiau įgytų muzikinių žinių bei įgūdžių sintezavimą, įprasminimą ir praktišką pritaikymą, taip pat minima svarbiausių temų intonacijų užfiksavimas, improvizacija, aranžavimas, kūryba. Skirtingai atliekamų muzikos variantų dėka vaikai suvokia muzikos išraiškos priemonių panaudojimo galimybes, įsimena tempo, dinamikos, štrichų, artikuliacijos reikšmę. Grojimu pasiekama didesnė muzikos atlikimo įvairovė nei dainavimu (Daugėlienė, Strakšienė, 2009).

Muzikavimo veikseną yra labai reikalinga, nes į šią muzikinę veiklą galima įtraukti visus klasėje esančius mokinius. Tačiau, kad ji pasiteisintų kaip ugdytinius aktyvinanti muzikinio ugdymo sistemos dalis, labai svarbu, kad pateikiamos užduotys, siūloma muzikavimo veikla pamokoje būtų vaikui suvokiama, priimtina, nesunkiai įveikiama.

2.2.2. Muzikavimo veikseną vidurinių klasių mokinių poreikių kontekste

Kiekvienas ugdytinis yra asmenybė, turinti savo charakterį, poreikius ir iš poreikių „išplaukiančius“ interesus. Paauglystėje išskiriami šie poreikiai: saugumo poreikis siejamas su savarankiškumo, nepriklausomumo siekiais bei jo teisės laisvai reikšti savo nuomonę pripažinimo noru (renkantis draugus, elgesio klausimais ir t.t.); afiliacijos (emocinio kontakto) – noro turėti artimų draugų, ypač bendraamžių tarpe, o šalia šio poreikio – identifikacijos poreikis vienijantis tam tikra apranga, muzikos stiliumi, šukuosena ar leksikonu. Pripažinimo poreikis siejamas su teigiamu kitų

įvertinimu, reikšmingumo pripažinimu, na ir saviraiškos – noras kurti ir judėti pagal paauglio veiklos patirties ir elgsenos ypatybes (Čiuladienė, 2007).

Jau buvo paminėta, jog viduriniuosiose klasėse atsiveria galimybės giliau pažinti muziką, nes vaikai tampa atidesni, ima labiau gilintis ir domėtis muzikos elementais? Kasmet įkopus į aukštesnę klasę ima stiprėti loginis, analitinis mąstymas, ugdytiniai darosi smalsesni, drąsesni, labiau pasitikintys savimi. Aštuntokas nori sudėtingų dalykų, tačiau dar ne viską pajėgia suvokti, tuomet ieško savo pašaukimo norėdamas daug ką išbandyti. Deja, šio amžiaus vaikas dar nėra pastovus ir negali ilgiau susikaupti ties kuria nors viena veikla. Tačiau anot E. Balčyčio, jei aštuntokai dar pilnai ir nesuvoks J. S. Bacho „Tokatos ir fugos d – moll“ meninio ir idėjinio turinio, bet patirs daug malonumo, klausydamiesi vargonų, galės pasidžiaugti didingu šios muzikos skambėjimu, jaus pasitenkinimą, sugebėdami atpažinti ir sekti temas bei polifoninių jų plėtojimą. Juk prie šio kūrinio mokiniams dar bus galimybių grįžti ne kartą, o muzikos suvokimas niekada nėra galutinis, tad įgytos žinios apie jį tikrai pravers ateičiai (Balčytis, 1986).

Viduriniųjų klasių moksleiviai daiktą ar reiškinį mato tiesiogiai, jiems įdomu sužinoti, iš ko jis padarytas, vyresnėse klasėse visa tai vaikai mato jau lyg per ilgesio, poezijos ar netgi meilės prizmę, todėl muzika padeda ugdytis ir reikštis jausmams.

Pagrindinis vaidmuo organizuojant muzikinio ugdymo veiklą muzikos pamokoje tenka muzikos pedagogui, kurio vaidmuo svarbiausias organizuojant muzikos pamoką – numatant konkrečius ugdymo uždavinius, parenkant ir planuojant ugdymo turinį kartu derinant turimas mokymo priemones bei metodus. R. I. Arends pabrėžia, jog planuojant kiekvieną pamoką mokytojas turi parinkti mokiniams tinkamą turinį, atsižvelgiant ne tik į jų interesus, bet dar ir į ankstesnįjį mokymąsi. Jei pamokos turinys nebus įdomus, atitinkamai neskatinis ugdytinių – pamoka gali sužlugti (Arends, 1998).

Taigi, mokytojas privalo būti ne tik geras pedagogas, bet ir psichologas, gerai išmanyti savo dalyką, pažinti mokinius, žinoti jų gabumus, poreikius, temperamentą ir individualias jų savybes. Reiktų nepamiršti ir J. J. Rousseau keltos svarbios idėjos, jog muzikinė veikla turi būti nuspalvinta dvasios malonumo, džiaugsmingo nusiteikimo. Kalbėdamas apie natūralųjį ir laisvąjį mokymo principą mokant muzikos, jis akcentuoja tai, kad mokymas vaikams teiktų tik džiaugsmą (Pycco, 1981).

Na, kad muzikavimą nuolat lydėtų džiaugsmas, didelis vaidmuo tenka tinkamai parinktam ugdymo turiniui, kuris būtų patrauklus paaugliams ir aktyvintų juos, todėl muzikos mokymo turinys turėtų būti:

- grindžiamas moksleivių ugdymo bei ugdymosi poreikiais;
- skatinantis taikyti jau įgytas žinias, kad jos taptų veiklos pagrindu, padėtų kaupti kūrybinės veiklos patyrimą, formuotų emocines vertybines nuostatas;
- orientuotas ne vien į žinias, bet ir į ugdytinio asmenybę.

Remiantis atliktais tyrimais nurodoma, kad muzikos pamokose mokiniai dažnai verčiami mokytis to, kas, jų nuomone, neįdomu, nereikalinga (Rinkevičius, Rinkevičienė, 2006), o G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996) teigimu, mokinių poreikiai tenkinami pagal bendrą schemą, kai ko nors trūkumas skatina elgtis tam tikru būdu, gautas rezultatas lyginamas su iškeltais tikslais ir įvertinama, ar reikalingi tolesni veiksmai, nes jei mokinys neturės galimybių jį patenkinti, jis gali iš viso nebenorėti jokios veiklos. Todėl muzikos pamokoje labai svarbu atsižvelgti į mokinių poreikius – į tai, kas jiems patinka ir sudaryti sąlygas juos patenkinti.

2.3. Muzikos kabineto priemonės, reikalingos muzikavimui

Muzikos mokymas neišsivaizduojamas be specialaus muzikos kabineto, kuris būtų gerai įrengtas, aprūpintas mokymo priemonėmis, puikuotųsi gera technine garso įrašymo ir atgaminimo aparatūra, kompiuterinėmis technologijomis, muzikos instrumentų įvairove. Anot R. Lassahn, joks mokymosi ar lavinimo procesas neįmanomas be išmokymo objektų ir, žinoma, aplinkos, kurioje vyksta lavinimas (Lassahn, 1999).

Muzikos instrumentais sąlyginai galime laikyti visa, kas skamba, netgi ir žmogaus kūno dalis. Taigi, pirmąją „muzikos instrumentų“ grupę klasėje būtų galima laikyti ugdytinio kūną, kurio dėka muzikos pamokoje galima naudotis šiais kūno dalimis išgaunamais garsais: trepsėjimu, spragsėjimu, beldimu, pliaukšėjimu delnais per kelius, caksėjimu liežuviu, čepsėjimu lūpomis, švilpavimu ir t.t (Velička, 1995).

Antroji instrumentų grupė – *natūralūs instrumentai*: pagaliukai, akmenukai, buteliai, įvairios dėžutės, dangteliai. E. Velička šiai instrumentų grupei priskiria netgi popierių, vandenį, pienių stiebelius ir kitus instrumentus, kurie tinka improvizavimui.

Trečioji muzikos instrumentų grupė – *ritminių mušamųjų*. Tai lazdelės, tambūrinas, būgnelis, trikampis, maraka, kastanjetės, žvangutis, medinukas(trinka), varpeliai, lėkštutės. Šie instrumentai skirti kolektyviam improvizavimui, ostinato ritmo pritarimui dainelėms, ritminių kortelių skaitymui. Kiek ir kokių instrumentų reiktų turėti klasėje, kaip ir kada jais groti pamokoje, lieka spręsti mokytojiui.

Ketvirtoji muzikos instrumentų grupė – melodiniai instrumentai. Seniau mūsų mokyklose vienas populiariausių šios grupės instrumentų buvo *metalofonas*, tačiau dėl prasto derėjimo ir specifinio tembro jis nelaikomas geriausiu, tačiau jį pakeisti galima ksilofonu (melodiniu mušamuoju su medinėmis plokštelėmis instrumentu). Pačiu paprasčiausiu pučiamuoju instrumentu laikoma molinė švilpynė, kuria paprastai išgaunamas tik vienas arba du garsai. Klasėje pravartu turėti švilpynių rinkinį ne tik kaip instrumentus, bet ir keramikos dirbinių kolekciją.

Ko gero nėra viena pasaulio muzikos mokymo sistema neturi tokio idealiai muzikos pamokoms tinkamo instrumento, kaip mūsų *skudučiai*. Skudučius nesudėtinga pagaminti, yra nedideli, jais lengva išmokyti groti bei grojant patogiu skaityti natas, siaura kiekvienos partijos natų apimtis, gražus tembras ir tai, kad su jais jau mokymo pradžioje galima groti įvairaus sudėtingumo harmoniją – rodos tartum tik muzikavimui pamokoje jie ir sukurti, nes atitinka visus pamokos darbo organizavimo reikalavimus (Balčytis, 1986).

Mokyklinė šešių skylių *dūdelė* tinka tiek jaunesniojo amžiaus, tiek ir viduriniojo bei vyresniojo amžiaus vaikams. Mūsų sąlygomis tai pats perspektyviausias mokyklinis muzikos instrumentas, kuriuo įmanoma aprūpinti visas mokyklas, o be to, groti dūdele labai paprasta ir patogiu (Velička, 1995).

Pasak V. Palubinskienės, mokykloje *kanklės* prieinamiausias, pigiausias instrumentas, nes ne visose klasėse gali būti pianinai. Be to, skambinant kanklėms galima pasidėti ant stalo. Tokiu būdu mokytojas visada matys vaikų akis, galės dainuoti kartu su mokiniais ir pratinti prie muzikavimo kanklėmis (Palubinskienė, 1997). Kanklėmis pamokose galima ne tik pritarti liaudies dainoms, bet ir išmokyti jomis groti, nes išmokyti kankliuoti nėra sunku. Klasėje pravartu būtų turėti devynstyges kankles.

Potraukį muzikuoti *gitara* galima būtų panaudoti kaip aktyvinimo ir muzikos atlikimo pajvairinimo priemonę muzikos pamokų metu – siekiant temбриško pajvairinimo elementariausiais akordais galima gražiai akompanuoti dainavimui.

Dabar beveik visi bendrojo lavinimo mokyklų muzikos kabinetai aprūpinti *sintezatoriais*. Galima būtų teigti, jog tai pats naujausias muzikos instrumentas ir gana įdomus vaikams savo galimybėmis. Juo galima nesunkiai akomponuoti, jis gali pademonstruoti visų instrumentų tembrus, turi įrašymo funkciją ir dar nemažai įvairiausių galimybių.

Sunku būtų įsivaizduoti muzikos kabinetą be *pianino*, nes tai – pagrindinis instrumentas, kuris praktiškai reikalingas visoms muzikos pamokos grandims – pradedant pasisveikinimu, tęsiant prasidainavimu, solfedžio, dainavimo, muzikos klausymo bei muzikavimo veikloms įgyvendinti.

Puiku, jei muzikos klasėje gausu įvairių instrumentų, lentelių paruoštų muzikavimui, tačiau dideliais pagalbiniškai šiais laikais tapo ir kompiuterinė technika, interaktyvios lentos, multimedija. Dėka šių priemonių pamoka tampa patrauklia, vaizdžia, įdomia, šiuolaikine.

Žinoma, būtų galima vardinti dar daug įvairių instrumentų ir priemonių, kurios galėtų puikuotis muzikos kabinetuose ir „tarnautų“ muzikavimo veiksėnos ugdymui, tačiau žinant kokia materialinė padėtis mūsų respublikoje, tenka tik apgailestauti, kad mokymo priemonėms ir bazei kasmet skiriama vis mažiau ir mažiau lėšų, o kai kuriose mokyklose jų išvis neskiriama. Tačiau muzikos instrumentai pasensta, genda, išsiderinę praranda savo vertę ir galimybes. Todėl muzikavimui reikalingą amuniciją pristatyti ugdytiniais – muzikos pedagogo uždavinys.

3. MUZIKAVIMO VEIKSENOS YPATUMŲ 5 – 8 KLASIŲ MUZIKINIO UGDYMO TURINYJE TYRIMAS

3. 1. Tyrimo organizavimas

Teoriškai išanalizavus muzikavimo veiksenos ypatumus 5 – 8 klasių muzikinio ugdymo turinyje, apžvelgus šio amžiaus tarpsnio paauglių psichofizinės raidos problemas, tolimesnei tyrimo problemos analizei buvo pasitelktas empirinis tyrimas. Buvo atlikta anketinė apklausa.

Anketinės apklausos tikslas – išsiaiškinti 5 – 8 klasių mokinių muzikavimo poreikius bei interesus muzikos pamokose. Tuo tikslu buvo parengta 17 atviro, uždaro bei mišraus tipo klausimų (žr. 1 priedas). Anketoje į pateiktus klausimus duodama keletas atsakymų variantų, iš kurių respondentas pasirenka sau tinkamą arba įrašo jam priimtina atsakymą.

Anketose savo nuomonę išsakė 5 – 8 klasių Biržų rajono Papilio ir Kvetkų pagrindinių mokyklų, bei Biržų „Aušros“ vidurinės mokyklos moksleiviai.

Iš viso tyrime dalyvavo 144 mokiniai. Išsamesni duomenys apie moksleivius pateikti 1 ir 2 lentelėse.

1 lentelė

Demografiniai duomenys apie respondentus (N = 144)

Respondentai		Klasė				Iš viso
		5	6	7	8	
Lytis	Merginos	8	18	40	8	74 (51 %)
	Vaikinai	14	23	19	14	70 (49 %)

2 lentelė

Gyvenamoji vieta	Skaičius	%
Miestas	84	58
Miestelis	7	5
Kaimas	53	37

3. 2. Tyrimo rezultatų analizė

Išanalizavus anketų duomenis buvo sudarytos lentelės ir paveikslai, atspindintys tyrimo rezultatus. Kadangi ryškesnių skirtumų tarp 5 – 8 klasių mokinių atsakymų nebuvo, todėl paveiksluose mokinių atsakymai pateikti bendrai.

Pagrindinė tyrimo ašis – muzikavimas, todėl pirmuoju klausimu norėta išsiaiškinti, *Ar dažnai vaikai muzikuoja muzikos pamokose?*

39 % atsakiusiųjų mokinių teigia, kad pamokose muzikuojama dažnai. Kiek mažesnė dalis (37 %) respondentų tvirtina, kad muzikuojama kartais. Žymiai mažiau (17 %) mokinių pažymėjo, jog muzikavimas muzikos pamokoje vyksta visad. Likusioji dalis (8 %) apklaustųjų nurodo, jog niekada nemuzikuoja.

Atsakymų rezultatai rodo, kad muzikos pamokose muzikuojama dažnai. Kur kas mažesnė dalis atsakė, jog muzikos pamokose niekada nemuzikuojama. Remiantis atsakymais apie muzikavimo veiksenos dažnumą muzikos pamokose, galima daryti prielaidą, jog vis tik ši veikseną visose muzikos pamokose yra aktyvi.

Muzikavimas viena svarbiausių veiksenų įprasminant ir praktiškai pritaikant įgytas muzikines žinias, be to šia veikseną formuojamas supratimas apie instrumentus, jų tembrus ir panaudojimo galimybes. Šiuolaikinis mokytojas grojimu mokinius skatina siekti įvairovės, į muzikinę veiklą įtraukiant kuo daugiau ugdytinių, nes groti gali ir silpniau intonuojantys vaikai.

Kadangi muzikavimas yra tik viena iš muzikos pamokos veiksenų, o be muzikavimo pamokoje vyrauja solfedžio, dainavimo, ritmavimo, muzikos klausymo ir muzikos teorijos veiksenos, tad antruoju anketos klausimu siekta sužinoti, *Ar visos šios išvardintos veiksenos yra aktyvios muzikos pamokoje?* 3 lentelė atspindi respondentų atsakymus į šį klausimą.

Duomenys apie veiksenas, vykstančias muzikos pamokoje (N = 144)

Muzikavimo veikseną	Sutinka	Nežino	Nesutinka
Dainavimas	96 %	1 %	3 %
Muzikos klausymas	95 %	1 %	4 %
Muzikos teorija	75 %	19 %	6 %
Grojimas	73 %	9 %	18 %
Solfedžiavimas	62 %	15 %	25 %
Ritmavimas	51 %	19 %	30 %

Kaip matyti 3 lentelėje, didžioji dalis (96 %) mokinių teigia, kad dainavimo ir (95 %) muzikos klausymo veiksenos muzikos pamokose aktyviausios. Tokie apklausos rezultatai tik patvirtina, jog mūsų šalies muzikinis ugdymas turi galias tradicijas ir tai, kad dainavimo ir muzikos klausymo veiksenos nenusileidžia kitoms, rodo, jog muzikos pamokose vis dar didesnis dėmesys skiriamas šioms veiksenoms. Mažėjančia tvarka tolygiai pasiskirsto likusios pamokos veiksenos – muzikos teorija, grojimas, solfedžiavimas ir ritmavimas. Respondentai tvirtina, kad šios veiksenos mažiau aktyvios, tačiau jas nurodo, kaip sudėtinės muzikos pamokos dalis. R. Girdzijauskienė (2009) tyrusi mokinių kūrybinių gebėjimų ugdymo muzikuojant, kuriant, klausant, apibūdinant ir vertinant muziką ypatumus teigia, kad muzikos pamokose grojama itin retai. Viena iš mokytojų nurodytų priežasčių dėl muzikavimo veiklai skiriamo dėmesio stokos yra tai, kad nėra muzikos instrumentų. D. Strakšienė (2004) atlikusi tyrimą mokinių interesų ir preferencijų įvairioms muzikinėms veiksenoms išsiaiškino, jog muzikavimas mokykliniais muzikos instrumentais mokinių mėgstama ir pageidaujama veikseną, de ja, pamokose ji vykstanti retai. Atliekant šį tyrimą buvo apklausti Šiaulių, Panevėžio, Pakruojo, Kėdainių, Radviliškio, Mažeikių bei Švenčionių miesto mokyklų moksleiviai, todėl galima daryti prielaidą, kad muzikavimo veikseną yra apleista daugumoje respublikos mokyklų. Vadinasi, ne tik Biržų rajono mokyklose dėmesys muzikavimo veiksenai nepakankamas.

Atsakymų rezultatai rodo, jog aktyviausia veikseną muzikos pamokoje dainavimas ir tik vos 1 % jai nusileidžia muzikos klausymo veikseną. Taigi galima drąsiai teigti, kad bene svarbiausios muzikinės veiksenos muzikos pamokoje –

dainavimas ir muzikos klausymas. Tikėtina, jog muzikos mokytojas labiau akcentuoja šias muzikavimo veiksenas, siekdamas artimesnio ryšio su ugdytiniais, nes dainavimas padeda atsipalaiduoti, veikia vaiko asmenybės vystimąsi, o muzikos klausymas – viena populiariausių laisvalaikio praleidimo formų. Klausydamiesi muzikos mokiniai mokomi sutelkti dėmesį į garsus, lavinama jų atmintis, ugdomas pastabumas, jautrumas.

Tačiau ir kitos veiksenos muzikos pamokoje yra ne mažiau svarbios, todėl tai, kad jos daugiau ar mažiau aktyvios muzikinėje veikloje, rodo, jog visoms veiksenoms pamokoje skiriamas dėmesys ir ugdytinių muzikalumas muzikos pamokoje yra lavinamas visapusiškai.

Kadangi šiuo klausimu buvo išsiaiškinta, kokios veiksenos labiausiai vyrauja muzikos pamokoje, o aiškinantis ugdytinių poreikius svarbu sužinoti, kokia veikseną jiems labiausiai patinka, todėl trečiuoju anketos klausimu, apibraukiant atitinkamą balą (kuo balas didesnis, tuo aukštesnis įvertinimas), norėta sužinoti, *Kokia veikseną muzikos pamokoje jiems labiausiai patinka?* 4 lentelė atspindi respondentų pateiktus atsakymus į šį klausimą.

4 lentelė

Mokinių požiūris į veiksenas muzikos pamokoje (N = 144)

Veiksena	Balai
Dainavimas	8,5
Muzikos klausymas	7,9
Muzikavimas	7,3
Muzikos teorija	6,3
Ritmavimas	6,2
Solfedžiavimas	5,8

Kaip matyti aukščiau pateiktoje 3 lentelėje, atsakymai ir į šį klausimą pasiskirstė labai panašiai. Didžioji dalis respondentų 8,5 balo skyrė dainavimo veiksenai muzikos pamokoje, tačiau rezultatai nestebina, nes dainavimo veikseną mokyklose kol kas yra prioritetinė. Na, dainavimas yra visiems prieinamiausia muzikinio ugdymo forma.

Žmogaus balsas – puikus instrumentas, tačiau ne visiems mokiniams jį pavyksta puikiai valdyti, todėl mokiniai dainavimo veikseną vertino labai įvairiai. Vis tik daugumos ugdytinių aukšti šios veiksenos vertinimai lėmė puikius rezultatus dainavimo veiksenos naudai.

Kiek mažiau mokinių tvirtino, kad jiems patinka muzikos klausymas, todėl šią veikseną vertino 7,9 balo. Lietuvoje kol kas vyrauja nusistovėję muzikavimo tradicijos, tai, kad mokiniai aukščiausius balus skiria dainavimo ir muzikos klausymo veiksenoms vėlgi tik patvirtina tai, kad šios veiksenos yra pagrindinės muzikinės veiklos formos ne tik muzikos pamokoje, bet apskritai, žmonių gyvenime. Na, o kad muzikavimo veikseną patinka, taip pat rodo gana geri 7,3 skirti balai. Mokiniai norėtų daugiau muzikuoti muzikos pamokoje, nes tai jie nurodė apklausos metu. Muzikavimo veikseną gal ir nevisaapimanti veikla, tačiau joje dalyvaudami ugdytiniai paprastai patiria daug teigiamų emocijų, ugdomi atsakomybę grodami ansamblyje, mokosi bendradarbiauti bei padėti vieni kitiems. J.Daugėlienė ir kt (2008) pabrėžia, jog muzikuodami moksleiviai sujungia įgytas žinias, ugdo įvairius muzikinius gabumus, mokosi valdyti instrumentą (Daugėlienė; Strakšienė; Balčytis, 2008).

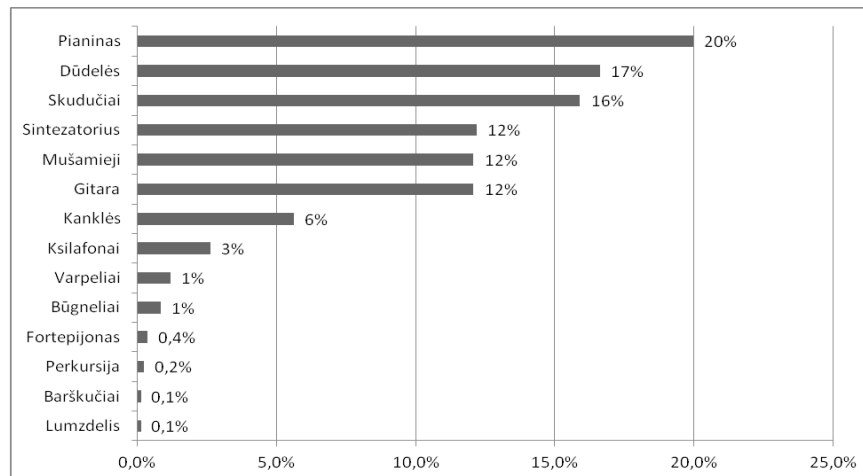
Vertinimai tolygiai mažėja ties muzikos teorijos veikseną, apklaustieji šią veikseną vertina vidutiniškai, nes anketoje buvo sulaukta komentarų apie neįdomų teorijos dėstymą, ne visuomet viską gerai išaiškinant mokytojų. Kai kurie ugdytiniai pasisakė, jog norėtų daugiau kūrybinio darbo, o ne teorinių dalykų.

Muzikos teorija ugdytiniams neturėtų būti pateikiama „sausai“, ypač turint šių laikų kompiuterines technologijas. Matomai mokytojų dėstoma muzikos teorija ugdytinių nesudomina todėl, kad nėra perteikiama vaizdžiai, įdomiai. Ši pamokos dalis galėtų būti trumpesnė, tačiau informatyvi, atrenkant tik pačius įdomiausius ir reikalingiausius faktus, kurie bus reikalingi ateityje.

Na, ir likusias – ritmavimo bei solfedžiavimo veiksenas, kaip matyti 3 lentelėje, apklaustieji vertino labai panašiai, tačiau skyrė mažesnius balus, todėl susidaro įspūdis, jog ritmavimo ir solfedžiavimo vaikai vengia ir nemėgsta. Galima daryti prielaidą, kad šios veiksenos pamokoje vedamos nuobodokai, neieškoma naujovių, kaip ritmavimą ir solfedžiavimą paversti įdomia bei žaisminga veikla.

Apibendrinant šio klausimo atsakymų rezultatus, galima daryti prielaidą, kad daugumai mokinių labiausiai patinka dainuoti, klausyti muzikos, kiek mažiau muzikuoti, o muzikos teorijos, ritmavimo ir solfedžio veiksenos nėra tokios mėgiamos, kaip išvardintos ankstesnės. Palyginus 3 ir 4 lenteles galima daryti prielaidą, jog muzikos mokytojai atsižvelgia ir į vaikų norus, nes aktyvumas ir aukščiausi įvertinimai sutampa toms pačioms veiksenoms.

Kadangi muzikavimo veikseną ugdytiniai vertina gana gerai, o šios veiksenos motyvacija ir sėkmė didžia dalimi priklauso nuo mokykloje esančios mokymo bazės (šiuo atveju muzikos instrumentų), todėl ketvirtuoju klausimu mokinių buvo prašyta *Pažymėti jų muzikos klasėje esančius muzikos instrumentus*. 1 paveikslas išsamiai iliustruoja instrumentų įvairovę muzikos klasėse, kuriose muzikuoja ugdytiniai.

1 pav. Muzikos klasėje esantys instrumentai (N = 144)

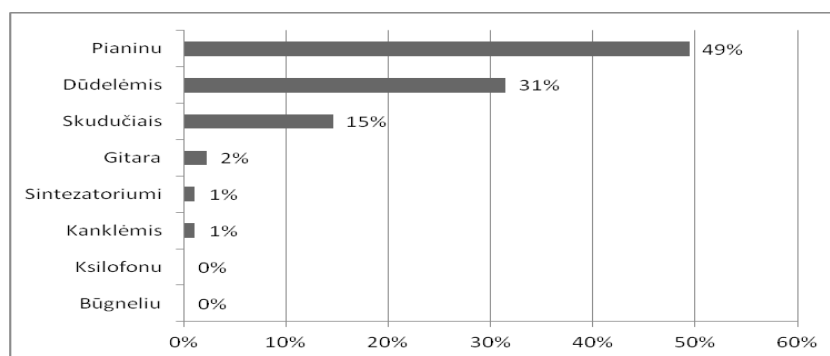
1 paveiksle matyti, kad visos muzikos klasės aprūpintos pagrindiniu muzikavimui reikalingu instrumentu – pianinu, labai nedaug skiriasi rezultatai apie pučiamuosius instrumentus – dūdeles, kurias pažymėjo (17 %) ir skudučius (16 %) respondentų.

Kad pianinas, dūdelės ir skudučiai ryškiausiai dominuojantys muzikos instrumentai, nestebina, nes šiais instrumentais yra labiausiai aprūpintos mokyklos, be pianino neįsivaizduojama nė viena muzikos klasė, skudučiai įdiegus kompleksinį muzikinį ugdymą, taip pat buvo prieinamiausias ir muzikavimui skatintinas muzikos instrumentas. Dūdelės – pats pigiausias ir populiariausias mokyklinis instrumentas, jį vaikai gali nusipirkti ir knygynuose. Dūdele nesudėtinga išmokyti groti, todėl ji mokinius paprastai lydi nuo pat pirmosios klasės.

Toliau apklaustieji nurodo sintezatorių, gitarą ir mušamuosius – juos pažymėjo po (12 %) mokinių. Tokie rezultatai leidžia manyti, jog šių instrumentų trūksta muzikos klasėse, tačiau muzikavimo tradicijos po truputį keičiasi ir, nors finansavimo skiriama mažai, mokyklos pagal galimybes stengiasi įsigyti įvairesnių muzikos instrumentų.

Procentai žymiai sumažėja ties kanklėmis, jas pažymėjo 6 % respondentų. Šis instrumentas pajvairina lietuvių liaudies muzikos atlikimą, tačiau Biržų rajono mokyklose situacija tokia, kad kankles turi vos viena kita mokykla. Nors kiti instrumentai klasėse nebuvo nurodomi gausiai, tačiau muzikavimo veikseną turint minėtus instrumentus, gali būti gana aktyvi, turininga ir įdomi. Instrumentinis muzikavimas tiek solinis, tiek kolektyvinis muzikos pamokoje labai svarbus. Grojimas ansamblyje padeda ugdytiniams, turintiems elgesio problemų, moko dirbti kolektyve, o turint tokius muzikos instrumentus muzikos klasėje, kuriuos nurodo mokiniai, galima muzikuoti labai įvairiai, net suburti klasės orkestrėlius. Žinoma, visada atsiranda klasėje vaikų, kurie patiria sunkumų muzikuojant, todėl mokytojas turi labai gerai pažinti ugdytinius, jų galimybes, gebėjimus ir pagal tai parinkti muzikavimui geriausiai tinkantį instrumentą. Labai svarbu, kad klasėje neliktų nei vieno mokinio, kuris nemuzikuotų.

Iš 1 paveikslo matyti, jog instrumentų klasėse yra, ir kai kuriose netgi labai įvairių, todėl penktuoju klausimu buvo įdomu išsiaiškinti, *Kokiais instrumentais dažniausiai mokiniai groja muzikos pamokose?* 2 paveikslas vaizdžiai iliustruoja respondentų pateiktus atsakymų rezultatus.

2 pav. Mokinių nurodyti dažniausiai pamokoje naudojami instrumentai (N = 144)

2 paveiksle matyti, jog dažniausiai muzikos pamokoje muzikuojama pianinu, nes taip nurodo 49 % ugdytinių ir tokie rezultatai nestebina žinant, kad pagrindinis instrumentas klasėje – pianinas. Vaikų muzikavimas mokykloje dažniausiai prasideda

nuo nebyliosios klaviatūros, todėl kitas etapas – muzikavimo įgūdžių lavinimas pianinu. Pianinu kiekvienam vaikui nesunku išmokti pagroti nesudėtingas melodijas, galima mokytį pritarti akordais. Paprastai mokiniai noriai muzikuoja šiuo instrumentu.

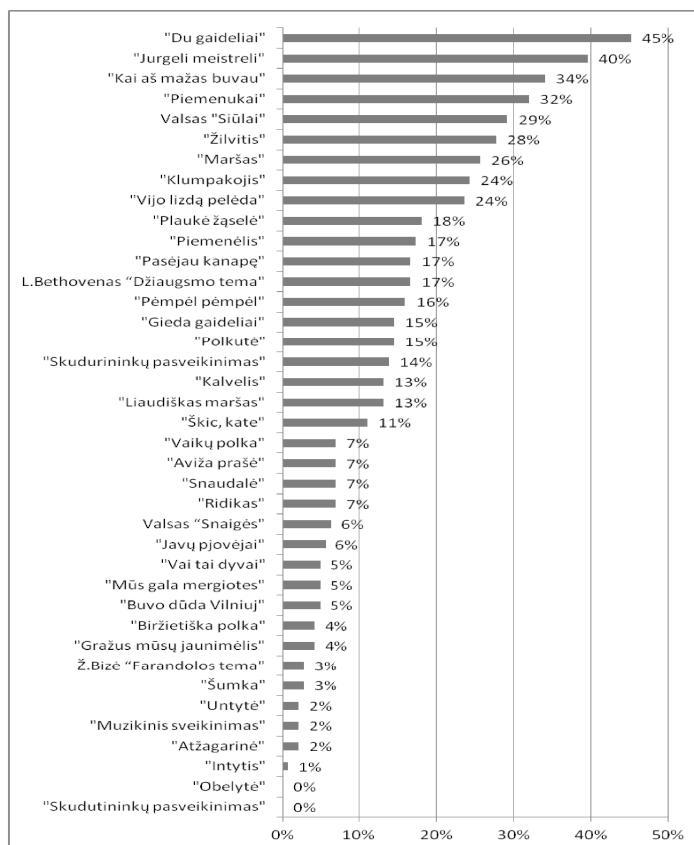
Kiek mažiau (31 %) apklaustųjų tvirtina, jog dažniausiai muzikuojama dūdelėmis. Dūdelės, kaip buvo minėta, muzikavimui prieinamiausias instrumentas, jį patogų transportuoti, na, o dėl šių privalumų dūdelė tampa bene populiariausiu mokykliniu instrumentu. Dalis ugdytinių pažymėjo, jog pamokoje muzikuojama skudučiais. Skudučių bazė suformuota mokyklose įdiegus kompleksinį ugdymą, todėl ši muzikavimo forma daugumoje mokyklų – tradicinė, ypač Biržuose, kur gilių sutartinių muzikavimo tradicijos.

Kad gitara, sintezatoriumi ir kanklėmis muzikuojama mažiau, rezultatai anaipol nestebina, nes, pavyzdžiui, kankles nurodė tik vienos mokyklos moksleiviai, ir tai ne visi, matomai jomis muzikuoti tenka vienam kitam mokiniui pagal galimybes.

Kai kurie iš apklaustųjų nurodė, jog niekada nemuzikuoja jokiais instrumentais, nors jų klasėje ir yra. Todėl galima daryti prielaidą, jog ne visi moksleiviai mokomi muzikavimo instrumentais, nors, kaip jie patys komentuoja – muzikuoti norėtų daugiau. Kadangi kaip labiausiai aktyvias veiksenas ugdytiniai nurodė dainavimą ir muzikos klausymą, todėl galima manyti, jog muzikavimas instrumentais yra kiek apleistas muzikos pamokoje. Pasak ugdytinių, muzikavimas kuo įvairesniais muzikos instrumentais, būtų pageidaujamas šalia dainavimo ir muzikos klausymo veiksenų.

Vis tik dauguma apklaustųjų nurodė, jog muzikuoja įvairiais instrumentais, todėl šeštajame anketos klausime buvo prašoma *Pažymėti kryželiu kūrinį, kuriuos teko groti.*

3 paveiksle pateikti duomenys apie kūrinį, kuriuos teko mokiniams groti.

3 pav. Kūriniai, kuriuos teko groti 5 – 8 klasių moksleiviams (N = 144)

3 paveiksle matyti kaip išsidėsto kūriniai, kuriuos apklaustiesiems teko groti. Anketoje klausimas buvo pateiktas lentelėje, ją suskirsčius į klases. Kadangi vyresniųjų klasių moksleiviai pažymėjo ir žemesnėse klasėse grotus kūrinius, duomenys pateikiami bendrai.

Daugiausiai (45 %) respondentų nurodė, jog teko groti visiems gerai žinomus kūrinius „Du gaideliai“ ir 40 % „Jurgeli, meistrelė“. Šie kūriniai ugdytinius lydi nuo pradinių klasių, todėl nenuostabu, kad 5 – 8 klasės mokymo medžiagoje vis primenami klasika tapę nesudėtingi lietuvių liaudies kūrinėliai. Dauguma vaikų juos mielai prisimena, noriai groja, juo labiau, kad mokytojo nuožiūra juos galima įvairiai interpretuoti, atlikti vis kitais instrumentais, ieškoti naujų kūrybinių sprendimų, sumanymų.

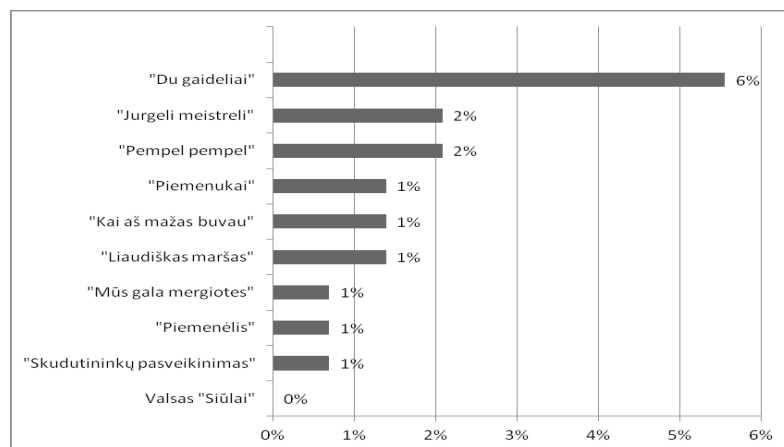
Kaip matyti 3 paveiksle visi kiti nurodyti kūriniai respondentams taip pat žinomi, jų mokytasi groti. Nemažai grota sutartinių, kurios kaip žinia, daugiausiai atliekamos skudučiais. Taip pat susipažinta su šokiais – valsu bei polka, kai kurių klausomų

kūrinių temomis („Piemenėlis“, L. Bethoveno „Džiaugsmo tema“, Ž. Bizè „Farandolos tema“). Dauguma muzikavimui skirtų kūrinių glaudžiai siejami su muzikos vadovėliuose pateiktomis temomis, jas papildant ir įtvirtinant.

Mažiausiai (4 %) mokiniai nurodė „Gražus mūsų jaunimėlis“ ir „Biržietiška polka“ kūrinius, tačiau atsižvelgiant į tai, kad dauguma respondentų biržiečiai, rezultatai „Biržietiškos polkos“ atžvilgiu nedžiuginantys. Šis kūrinys kaip tik galėtų būti mokomas kaip biržiečius reprezentuojantis kūrinys, bet tyrimo rezultatai, deja, yra „Biržietiškos polkos“ nenaudai.

Apžvelgiant 3 paveikslo rezultatus galime manyti, jog moksleiviai daugiau ar mažiau susipažįsta su muzikavimui pateiktais kūriniais muzikos vadovėliuose. Tačiau tai, kad ne visi kūriniai grojami per muzikos pamokas galima pateisinti – mokytojui suteikiama laisvė parinkti kūrinius, kuriuos gros ugdytiniai, nes vadovėlyje jų pateikiama daugiau. Čia vėlgi reikia prisiminti galimybes, klasės pajėgumą ir ugdymo turinio suderinamumą.

Kadangi šeštasis klausimas atskleidė, kokius kūrinius grojama daugiausiai, o kaip buvo išsiaiškinta, jog 5 – 8 klasių moksleiviai kartais ne visada priima tai, ką siūlo mokytojas, todėl septintuoju klausimu jų buvo klausama, *Kokius iš šių išvardintų kūrinių tau nepatiko groti, kodėl?* 4 paveiksle bei 4 lentelėje matyti mokinių pateikti atsakymų rezultatai

4 pav. Labiausiai groti nepatikę kūriniai (N = 144)

4 paveiksle matyti, kad daugumai mokinių (6 %) nepatiko groti „Du gaideliai“ kūrinio. „Jurgeli, meistrelis“ ir „Pempel pempel“ kaip nepatikusius kūrinius pažymėjo po

(2 %) ugdytinių. Kaip patys vaikai komentuoja – jiems dauguma nurodytų kūrinių yra jau nusibodę, kai kurie jų netgi negražūs, todėl rekomenduotina mokytojai į muzikavimo repertuarą įtraukti šiuolaikiškesnių, naujesnių muzikavimui skirtų kūrinių. Tačiau nereiktų atsisakyti ir liaudiškų kūrinių, nes pagal respondentų nurodytus instrumentus, esančius muzikos klasėse, jie galėtų suskambėti taip, kad ugdytiniais neatrodytų nuobodūs ir negražūs. Iš ties, pasitelkus kuo įvairesnius muzikos instrumentus, būtų įmanoma senus ir nuobodžius kūrinius paversti puikiais, vaikų groti pageidaujamais kūriniais.

Kiti kūriniai - „Piemenukai“, „Kai aš mažas buvau“, „Liaudiškas maršas“, „Mūs gala mergiotes“, „Piemenėlis“ bei „Skudutininkų pasveikinimas“ kai kuriems ugdytiniais taip pat nepatiko, tačiau juos įvardino labai nedidelis, vos po 1 % apklaustųjų. Galima teigti, jog kai kurie kūriniai mokiniams nepatiko todėl, kad nebuvo ieškoma kūrybinių sprendimų atlikimo atžvilgiu, ugdytiniais nesudaryta galimybė iš kelių variantų pasirinkimo galimybė. Suteikus galimybę rinktis kūrinio atlikimo variantą ar instrumentus, kūrinys gali tapti pageidaujamu ir mėgiamu ugdytinių.

5 lentelėje matyti nurodytos priežastys dėl kurių mokiniams dažniausiai nepatinka groti šiuos kūrinius.

5 lentelė

Mokinių nurodytos priežastys, kodėl nepatiko groti šiuos kūrinius (N = 144)

KŪRINIAI	Nepatiko, nes...
1. „Du gaideliai“	- sunkus;
2. „Skudutininkų pasveikinimas“	- negražus;
	- nusibodęs.
3. „Pempel pempel“	- senos, atsibodę.
4. „Jurgeli,meistreli“	
5. „Piemenėlis“	
6. „Liaudiškas maršas“	- nepavyko gerai pagroti;
	- nuobodus.
7. „Kai aš mažas buvau“	- sunkus.
8. Valsas „ Siūlai“	- lėtas.
9. „ Mūs gala mergiotes“	- nepatiko melodija.
10. Visi	- nepatinka liaudies muzika.

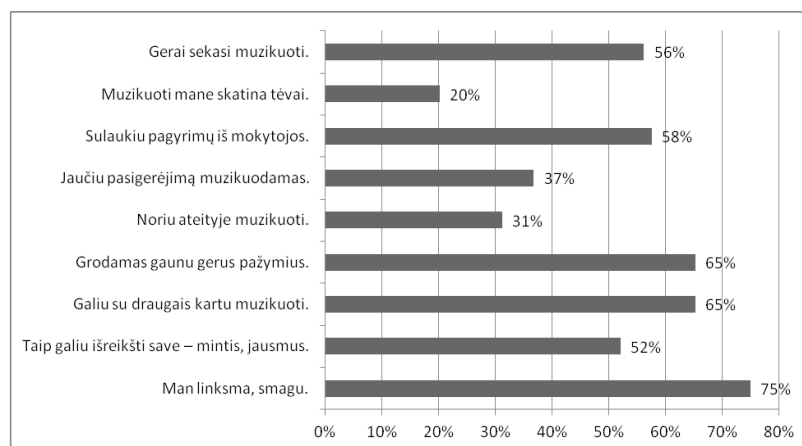
Akivaizdu, kad 5 – 8 klasių moksleiviai jau ima atsirinkti, kas jiems labiau patinka, todėl sėkmingam muzikavimui pamokoje labai svarbu paisyti jų norų bei poreikių, mokytojas turėtų atsižvelgti į tai.

Būtent septintasis anketos klausimas ir atsakymai į jį, padėjo išsiaiškinti motyvus, kodėl mokiniams nepatinka kai kurie kūriniai, kurie jiems siūlomi vadovėliuose. O motyvai, kaip matyti 5 lentelėje, labai įvairūs ir galima manyti, jog jie priklauso nuo mokinių temperamento, nes kai kurie jų nurodo, jog sunku groti, atrodytų tikrai nesudėtingus, tokius kaip „Du gaideliai“ , „Kai aš mažas buvau“ kūrinius. Galima daryti prielaidą, kad mokiniai, nurodę šiuos kūrinius kaip sunkius, turi mokymosi sunkumų, sunkiai koncentruoja dėmesį. Beje, apklaustųjų tarpe buvo tokių, kuriems nepatiko lėti ir kaip jie įvardina – nuobodūs ar atsibodę kūriniai, todėl vėlgi tikėtina, jog šias priežastis nurodžiusieji mokiniai yra vieni iš aktyvesnių, norintys įvairumo, naujovių.

Kai kurie ugdytiniai nepasižymi kantrumu, todėl, kad nepavyksta gerai pagroti, viena priežasčių gali būti kantrybės stoka. Nusiteikimą prieš liaudies muziką vieno kito moksleivio atžvilgiu atskleidė pasisakymas, jog tiesiog nepatinka liaudies muzika. Tai rodo, jog ugdytinių nusistatymas prieš liaudies muziką yra neįveikiamas, arba mokytojas nededa pastangų, kad mokiniai pamiltų savo krašto muziką.

Apibendrinant septintojo klausimo atsakymų rezultatus, galima teigti, jog kūrinių, kurie nepatiko respondentams, nurodytas priežastis galima sieti su ugdytinių individualiomis charakterio savybėmis, gebėjimais ir norų bei poreikių tenkinimo svarba tinkamai parenkant repertuarą muzikavimui.

Nemažiau svarbu sužinoti, *Kodėl jiems patinka muzikuoti?* To buvo klausama aštuntuoju anketos klausimu. 5 paveiksle matyti, kaip procentine išraiška pasiskirstė respondentų atsakymai.

5 pav. Mokinių požiūris į tai, kodėl jiems patinka muzikuoti (N = 144)

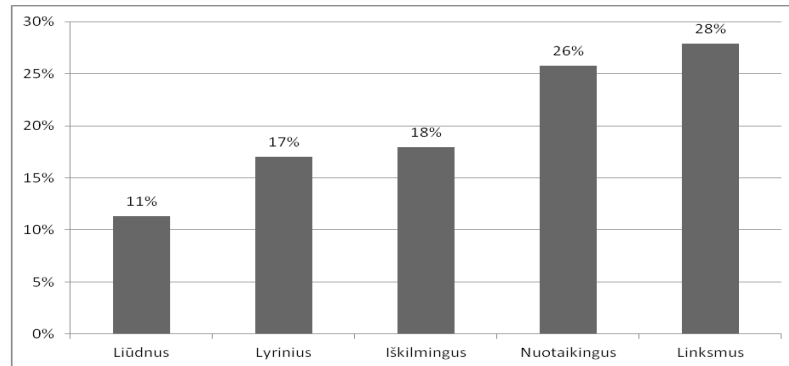
5 paveikslas iliustruoja mokinių požiūrį į tai, kodėl jiems patinka muzikuoti. Kad jiems linksma ir smagu nurodo didžioji dalis 75 % apklaustųjų. Tikėtina, jog muzikavimas ugdytiniais suprantamas kaip pramoga, todėl jie mėgaujasi atlikdami muzikinius kūrinius. Kiek mažiau (65 %) ugdytinių teigia, jog už muzikavimą gauna gerus pažymius, vadinasi ugdytiniais patinka būti vertinamais, o vertinimas vienas motyvacijos būdų. Labai svarbu, kad mokytojas žodžiu, pagyrimu ar pažymiu vertintų net ir nedidelius ugdytinių pasiekimus, nes mokiniai tam teikia nemažai reikšmės.

Smagu, kad 65 % respondentų patinka muzikuoti su draugais. Akivaizdu, kad ugdytiniai geba muzikuoti kartu, sprendžia problemas, kilusias muzikavimo metu ir mokosi bendradarbiauti. Na, o 56 % vaikų pažymėjo, kad jiems gerai sekasi muzikuoti. Tai, kad respondentus lydi sėkmė muzikuojant, galima daryti prielaidą, jog mokiniai muzikuoja ne pirmus metus ir turi susiformavusius muzikavimo įgūdžius.

Kad mokytoja pagiria už muzikavimą nurodo 58 % mokinių. Iš šios apklausos rezultatų galima teigti, jog ne visi mokiniai yra giriami už pasiekimus muzikuojant. Džiugu, kad 52 % pažymėjo muzikavimą, kaip galimybę išreikšti save – mintis. Sveikintina, jog 37 % moksleivių jaučia pasigerėjimą muzikuodami, 31 % norėtų muzikuoti ir ateityje, Tačiau tik 20 % apklaustųjų yra skatinami muzikuoti tėvų. Vis tik būtų puiku, jei tėvai skatintų savo atžalas muzikuoti.

Puikiai visi žinome, jog viskas sekasi tuomet, kai patinka tai daryti. 8 klausimu išsiaiškinę, kodėl mokiniams patinka muzikuoti, 9 klausimu buvo norima sužinoti,

Kokios nuotaikos kūrinius jiems patinka groti? Atsakymai procentine išraiška pateikti 6 paveiksle.

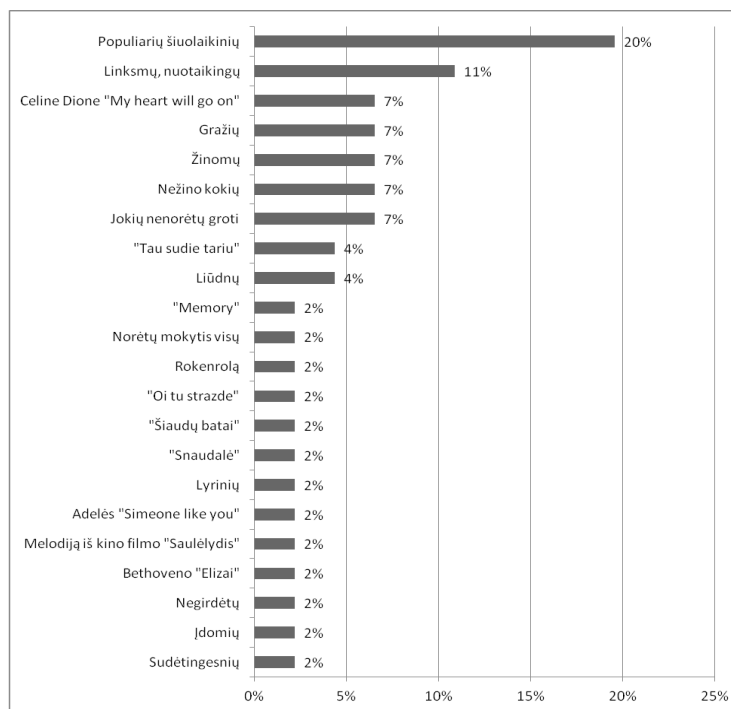

6 pav. Mokinių nuomonė, kokios nuotaikos kūrinius jiems patinka groti. (N = 144)

Kaip matyti 6 paveiksle pateikiama procentinė išraiška mums kalba apie tai, jog didžiajai daliai (28 %) respondentų patinka linksmi, o 26 % – nuotaikingi. Visi kiti mokiniai mielai groto iškilmingus, lyrinius. Liūdnos nuotaikos kūrinius norėtų mokytis groti mažiausioji dalis apklaustųjų, tačiau apklausos rezultatai atskleidė, iškilmingų ir linksmų bei lyrinių kūrinių taip pat ne visi pageidautų groti. Galima manyti, kad nuotaikų pasirinkimą lėmė mokinių individualios charakterio savybės, temperamentas.

Duomenys buvo lyginti pagal lytis, todėl nustatyta, jog lyrinių ir liūdnų nuotaikų kūrinius mieliau groto daugiau mergaitės, nei berniukai. Didžioji dalis vaikinių norėtų groti džiugius, iškilmingus, nuotaikingus ir šiuolaikinius kūrinius, komentaruose kai kurie respondentai nurodo, jog nenorėtų groti apskritai, nes jie ir taip negroja per muzikos pamokas. Peršasi nuomonė, kad neskatinami muzikuoti ugdytiniai nepatyrė muzikavimo džiaugsmo, todėl ir nurodo, kad muzikuoti nenorėtų niekada.

Galima daryti išvadą, jog neskatinami muzikuoti ugdytiniai neturi motyvacijos mokytis groti. Tačiau net jei moksleiviai ir negroja muzikos pamokose, įdomu sužinoti, kokie muzikavimo kūriniai juos domina, todėl 10 klausimu anketoje respondentų teirautasi, *Kokių kūrinių norėtum išmokyti groti?* 7 paveiksle matyti gauti rezultatai apklausos metu.

7 pav. Mokinių požiūris į kūrinius, kuriuos norėtų išmokti groti. (N = 144)

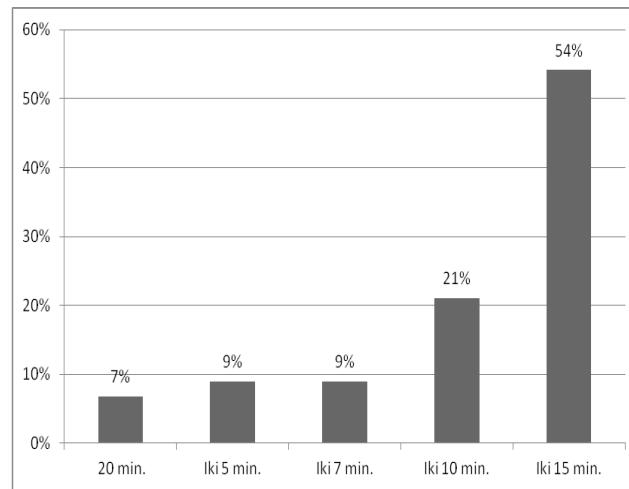
7 paveiksle matyti, kad 20 % mokiniams labiausiai patiktų mokytis populiarių, šiuolaikinių kūrinių. Ugdytiniai daugiausiai klausosi šiuolaikinės muzikos, juos ji lydi kasdieniniame gyvenime, todėl nestebina tai, kad jie labiau norėtų mokytis groti populiariesnius ir šiuolaikinius kūrinius. Tačiau nerimą kelia tai, jog net 7 % apklaustųjų išreiškė nenorą groti apskritai jokių kūrinių. Tikėtina, jog ši nuomonė buvo išsakyta tų pačių mokinių, kurie nurodė, kad pamokoje visiškai nemuzikuoja. Gali būti ir taip, kad šie mokiniai nelanko muzikos pamokų, todėl šiems ugdytiniams netenka muzikuoti.

Linksmus, nuotaikingus kūrinius grotų 11 % respondentų, po 7 % mokiniai nurodė gražius, žinomus, Celine Dione „My heart will go on“ kūrinius. Taip pat 7 % pasisakiusiųjų neturi nuomonės, kokių kūrinių norėtų išmokti. Po 2 % moksleviai skyrė tokiems kūriniams, kaip „Memory“, „Tau sudie tariau“, rokenrolui, „Oi tu, strazde“, „Šiaudų batai“, „Snaudalė“, Adelės „Someone like you“, melodiją iš kino filmo „Saulėlydis“

Šio paveikslo duomenys atskleidžia dar ir tai, kad mokiniai norėtų išmokti sudėtingesnių, negirdėtų ir įdomių kūrinių, o tai rodo, jog šiuolaikiniai mokiniai smalsūs,

žingeidūs ir atviri naujovėms, todėl mokytojas muzikos pamokose turėtų nebijoti iššūkių ir nors minimaliai, pagal ugdytinių poreikius praturtinti muzikavimo repertuarą.

Viena iš sėkmingų mokinių muzikavimui sąlygų – muzikavimui skirtas laikas pamokoje, todėl norint išsiaiškinti laiko, skirto muzikavimui pamokoje vidurkį 11 anketos klausimu respondentų buvo klausiama, *Kiek paprastai laiko skiriama muzikavimui per pamoką?* 8 paveiksle matyti rezultatai.

8 pav. Laikas, skiriamas muzikavimui muzikos pamokose (N = 144)

8 paveiksle matyti, jog didžioji dalis respondentų teigia, jog pamokoje muzikuojama iki 15 min. Apklausos rezultatai atskleidė, kad laiko muzikavimui skiriama pakankamai, o tai leidžia manyti, jog ši veiksmas muzikos pamokoje aktyvi. Iki 10 min. pažymėjo 21 % apklaustųjų, po 9 % dalinasi kategorijos iki 7 ir 5 min. Akivaizdu, kad mokiniai iš skirtingų mokyklų skirtingai ir nurodė muzikavimui skiriamą laiką. 20 min. muzikos pamokoje muzikuoja 7 % mokinių. Tikėtina, jog tiek laiko muzikavimui skiriama ne visose muzikos pamokose, nes pusė pamokos skirti vien tik muzikavimui būtų prabanga kitų veiksenų ir kokybiško muzikinio ugdymo atžvilgiu. Tačiau buvo ir tokių, kurie teigė, kad nemuzikuojama visai. Galima manyti, kad tai nurodę ugdytiniai yra pasyvūs pamokoje, ir laiką, skirtą muzikavimui leidžia netikslingai.

Peršasi išvada, jog dažniausiai muzikos pamokoje muzikavimo veiksmas dažniausiai vyksta apie 15 min., nors kai kurie respondentai pasisakė, jog grojama net ir beveik visą pamoką. Kadangi tai nurodo nedidelė dalis apklaustųjų, galima teigti, jog visą

pamoką grojama ypatingais atvejais – ruošiantis koncertams ar konkursams, siekiant kuo geresnių muzikavimo rezultatų.

Rezultatus susumavus bendrai paaiškėjo, jog muzikavimo vidurkis muzikos pamokoje apie 15 min. – trečdalį pamokos. O, kad ugdytiniai būtų motyvuoti, noriai muzikuotų, už tai turėtų būti atlyginta. Tradicinis atlyginimas už pamokoje padarytą pažangą – pažymys, tačiau ne visose mokyklose muzikos pamokoje yra vertinama pažymiu, todėl 12 klausimu siekiama išsiaiškinti, *Kaip mokinius vertina mokytojas muzikos pamokose?* Atsakymai į 12 klausimą atskleidžia muzikos pamokų vertinimo ypatumus.

Net 79 % respondentų nurodo, jog yra vertinami balais, 9 % mokinių įvardino ir pažymį, ir pagyrimą, 11 % pasisako, kad mokytojas vertina pagyrimu ir tik 1 % teigia, jog jis vertinamas įskaita.

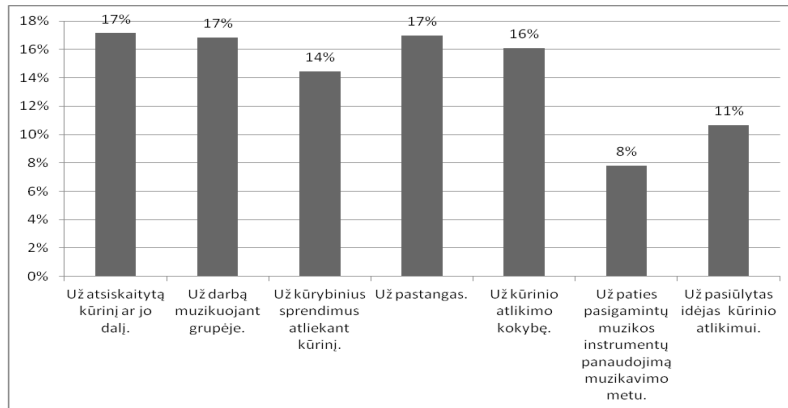
Apžvelgus šio klausimo atsakymų rezultatus peršasi išvada, kad beveik visi moksleiviai vertinami balais, džiugu, kad mokytojai negaili pagyrimų, paskatinimų ugdytinių atžvilgiu. Mokiniai siekia geresnio įvertinimo dėl pripažinimo, tėvų lūkesčių pateisinimo ar paskatinimo pagal susitarimą.

Tačiau, ar ugdytiniai būtų patenkinti, jei muzikos pamokoje nebūtų vertinimo balais? Tai norėta sužinoti 13 anketos klausimu, kuriame klausiama, *Jeigu muzikos pamokose nėra vertinimo balais, ar tave tai tenkina?*

Atsakymai į 13 klausimą pasiskirstė į tris kategorijas, kur aiškiai matyti, jog didžioji dalis (46 %) respondentų teigia, jog juos tenkintų tai, kad muzikos pamokose nebūtų vertinimo balais. Vienas apklaustųjų netgi motyvavo savo pasirinktą teigiamą variantą tuo, kad ne kiekvienas vaikas sugeba dainuoti ar groti, todėl šiuo atveju nevertinimas balais yra naudingas mokiniui. Paprastai mažiau gabūs muzikai ugdytiniai jautriai reaguoja į prastesnį įvertinimą, todėl nenuostabu, kad nemaža dalis mokinių nenorėtų būti vertinami, tačiau vertinimas mokytojui – tarsi pagalba muzikos pamokoje, nes vertinimas labiau motyvuoja vaikus, skatina stengtis.

30 % mokinių netenkintų, jei jie nebūtų vertinami balais, o 24 % apklaustųjų neturėjo nuomonės dėl vertinimo. Na, pasisakiusieji už vertinimą, tikėtina – neturi jokių problemų dėl įvertinimo. Tai – greičiausiai motyvuoti, gabūs ir darbo nebijantys moksleiviai.

Žinant ugdytinių nuomonę apie vertinimą 14 anketos klausimu siekta išsiaiškinti apie vertinimą plačiau, todėl jame mokinių klausiama, *Už ką tave vertina muzikos mokytojas muzikavimo veiksenos metu?* 9 paveiksle matyti, už ką dažniausiai vertinami moksleiviai muzikavimo veiksenos metu.

9 pav. Mokinių nuomonė, už ką jie vertinami muzikavimo veiksenos metu (N = 144)

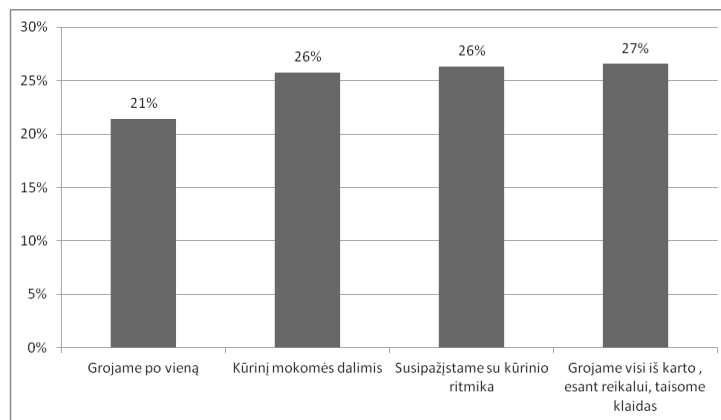
9 paveiksle matyti, kaip pasiskirsto respondentų nuomonė apie vertinimą muzikavimo veiksenos metu. Dauguma moksleivių mano, jog yra vertinami už atsiskaitytą kūrinių ar jo dalį. Toks pasisakymas nestebina, nes paprastai muzikos, kaip ir kitų dalykų pamokose ugdytiniai yra vertinami atsiskaitę už atliktą darbą, kuris gali būti skirstomas į dalis (ypatingai mokantis sudėtingesnio ar didesnės apimties kūrinio). Taip pat po 17 % dalinasi apklaustųjų nuomonė, kad yra vertinami už pastangas ir darbą muzikuojant grupėje. Žmogiška ir tai, kad mokytojas pastebi ugdytinių pastangas ir jas vertina, o muzikuodami grupėje mokiniai tampa atsakingesni, stengiasi nenuvilti draugų, ugdomi orkestrinio grojimo įgūdžius.

Kiek mažiau (16 %) ugdytinių pažymi, kad jie gauna pažymius už kūrinio atlikimo kokybę. Kokybiškas kūrinio atlikimas kelia pasigerėjimą, todėl sveikintina, kad gerų rezultatų siekimas pamokoje nelieka neįvertintas. Nors už kūrybinius sprendimus atliekant kūrinių ne visi vaikai vertinami, tačiau 9 paveiksle matyti, kad dalis mokinių skatinami kūrybiškai veikti. Tačiau R. Girdzijauskienė (2009) tyrusi kūrybinių gebėjimų muzikuojant ugdymo dažnumą išsiaiškino, jog vis tik rečiausiai mokiniai raginami siūlyti savus muzikos atlikimo variantus. Tad nestebina ir šios apklausos rezultatai šiuo klausimu, nes tik 11 % pažymėjo atsakymą – už pasiūlytas idėjas kūrinio atlikimui. Už paties pasigamintų muzikos instrumentų panaudojimą muzikos pamokose atsakymo

variantą pasirinko mažiausiai (8 %) mokinių, o tai rodo, jog moksleiviai ne itin skatinami gaminti muzikos instrumentus ir juos naudoti muzikavimui.

Be to , apklausos rezultatai byloja, kad ugdytiniai vis tik yra gana kūrybingi, kupini idėjų, pasiūlymų, jei mokytojas yra jiems atviras ir norintis draugiškai bendradarbiauti su mokiniais.

Kadangi moksleiviai nurodė, jog mokytojas daugiau ar mažiau vertina už visas kategorijas, kurios yra nurodytos 14 paveiksle, todėl 15 anketos klausimu norėta sužinoti kaip mokomasi muzikuoti. Tad 15 anketos klausimu teiraujamasi, *Kaip mokotės muzikuoti?* 10 paveiksle matyti, kokiais būdais siekiama muzikavimo rezultatų.

10 pav. Mokinių nurodyti būdai, siekiant muzikavimo rezultatų. (N = 144)

10 paveikslas atskleidžia muzikavimo mokymosi ypatumus. Kaip matyti, daugiausia apklaustųjų teigia, jog groti mokosi visi iš karto ir tik esant reikalui taisosi klaidas. Šis mokymo metodas, tikėtina, mokytojų pasirenkamas dėl laiko, skirto muzikavimui, stokos. Mokantis partijas atskirai po vieną mokinį paprastai užtrunkama ilgiau, todėl dauguma ugdytinių mokomi būti atsakingais už savo atliekamą partiją ir iš karto jungiami į vientisą muzikavimo veiklą.

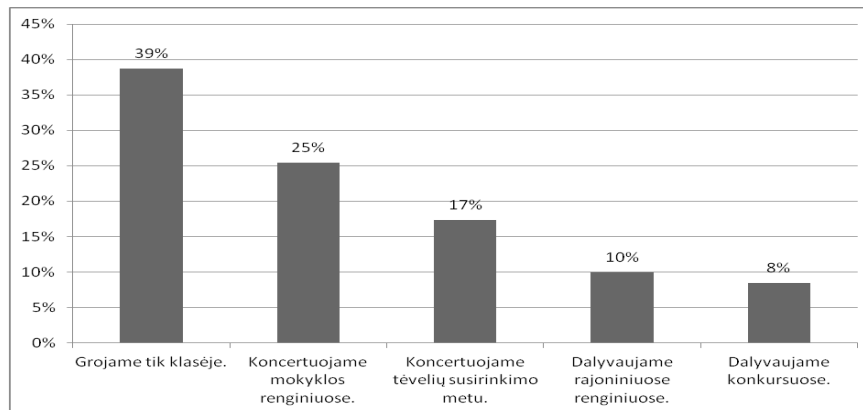
Dalis mokinių nurodo, kad pirmiausia susipažįsta su kūrinio ritmika, o tai leidžia manyti, jog priklausomai nuo vaikų ritminių gebėjimų mokytojas sprendžia, ar reikia susipažinti su kūrinio ritmika, ar galima be didelių sunkumų groti iš karto. Kiek mažiau respondentų pažymėjo, jog kūrinį mokosi dalimis ir mažiausia dalis (21 %) moksleivių rinkosi variantą, kad mokosi groti po vieną. Čia jau tikėtina, jog individualizuojamas darbas dėl mokinių, kurie turi didesnių problemų muzikuodami (neturi ritmo pojūčio,

nesugeba muzikuoti kartu su draugais, taip pat gali turėti elgesio problemų). Šie apklausos rezultatai rodo, jog mokytojas muzikuoti moko pagal klasės pajėgumą, charakterį, elgesio ypatumus.

Kasmet klasės keičiasi ir kartais mokytojui tenka didelis uždavinys išmokyti šių metų penktokus kokio nors nesudėtingo kūrinuko, kai tuo tarpu pernysčiai – grojo daug sudėtingesnius. Mokytojas turi labai gerai pažinti mokinius, o klasę suburti į vieną darnų, muzikuoti pasirengusį kolektyvą. Todėl darbo metodika ir būdai net ir tose pačiose klasėse gali būti labai skirtingi.

Rezultatai labai artimi, todėl galima manyti, jog muzikavimo mokomasi atsižvelgiant į klasės lygį, įdirbį, netgi aktyvumą. Jei viena klasė muzikuoja iš karto be didelių sunkumų, tai kita klasė gali kelti problemų, kad ir pavyzdžiui, dėl drausmės. Neretai mokytojui būna sunku pasiekti bent minimalių muzikavimo rezultatų dėl šios problemos. Tačiau, kad vaikus paskatinti stengtis muzikuoti, galima juos įtraukti į aktyvią muzikinę veiklą mokyklos bendruomenės renginiuose, o taip pat ir už mokyklos ribų rengiamuose koncertuose.

Todėl 16 anketos klausimu siekta išsiaiškinti, ar ugdytiniai muzikuoja tik pamokose, ar skatinami dalyvauti ir renginiuose. 16 klausimas formuluojamas mokinių klausiant, *Kur tenka atlikti kūrinius, kuriuos išmoksti per muzikos pamoką?* 11 paveikslas atspindi respondentų pateiktus atsakymus.

11 pav. Mokiniai nurodo, kur tenka atlikti kūrinius, kuriuos išmoksta muzikos pamokose (N = 144)

Kaip matyti 11 paveiksle daugiausiai (39 %) apklaustųjų groja tik klasėje, o tai leidžia manyti, jog dauguma ugdytinių nėra skatinami būti atlikėjais, neįtraukiami į koncertinę veiklą. 25 % mokinių teigia, jog koncertuoja mokyklos renginiuose. Mokyklos

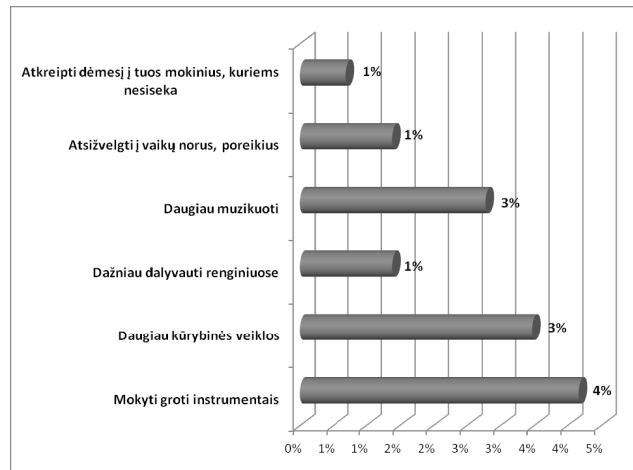
renginiuose paprastai groja geriausiai paruošti atlikėjai, kadangi ne visi geba tai daryti labai gerai, dažnai norintys groti, bet neturintys ypatingų gebėjimų vaikai lieka nepatyrę atlikėjo vaidmens džiaugsmo. Būtų puiku, jei bent viename koncerte mokytojai sudarytų sąlygas visiems norintiems muzikuoti, tapti artistais. Tai galėtų būti pavyzdžiui, kad ir šventė, skirta mamytėms, juk ne atlikimo kokybė džiugina brangiausią žmogų, o tai, kad jis apskritai dalyvauja muzikinėje veikloje. Kiek mažesnė dalis (17 %) respondentų savo muzikavimo gebėjimus gali pademonstruoti tėvelių susirinkimo metu. Galima daryti prielaidą, jog mokytojui svarbu, kad ugdytinių muzikavimo pasiekimais galėtų pasidžiaugti ir tėveliai. Tikėtina, jog išgirdę muzikuojantį savo vaiką tėveliai jį paskatins dar aktyviau dalyvauti muzikinėje veikloje, o tuos, kurie negrojo – stengsis įkalbėti ateityje muzikuoti. Šie rezultatai rodo, jog ne visi mokiniai turi galimybę patirti atlikėjo džiaugsmą, tačiau apklausos metu išaiškėjo, jog ne visi ugdytiniai noriai muzikuoja, todėl nestebina tai, kad koncertinei veiklai atrenkami patys geriausi ir darbščiausi moksleiviai.

Likusieji respondentai paminėjo, jog turi galimybę dalyvauti rajoniniuose renginiuose ir konkursuose. Beje, daugiausiai jėgų ir kantrybės reikalaujantis darbas – pasiruošimas konkursams. Atstovauti savo mokyklą konkursuose didelis uždavinys tiek mokytojui, tiek ir atlikėjui, paprastai tokia atsakinga misija pavedama patiems gabiausiems, dažniausiai lankantiems muzikos mokyklas ugdytiniais, todėl nenuostabu, kad mokinių dalyvaujančių konkursuose – mažiausiai.

Išanalizavus 16 klausimo atsakymų rezultatus, peršasi išvada, jog daugiausiai grojama tik klasėje, tačiau džiugu, kad vaikai turi galimybę koncertuoti ir mokyklos renginiuose bei pradžiuginti savo tėvelius susirinkimo metu atlikdami muzikinius kūrinius. Nenustebino nurodytas mažesnis procentas mokinių dalyvaujančių konkursuose, nes paprastai atrenkami patys gabiausi, kantriausi moksleiviai, kurie negaili nei laiko, nei jėgų ruošiantis atrankai.

Na, ir paskutiniuoju – 17 anketos klausimu mokinių buvo prašoma parašyti rekomendacijas muzikos mokytojui, muzikavimo veiklos gerinimo, todėl 17 klausimas ugdytinių klausia, *Ką parekomenduotum mokytojui, siekiant gerinti jūsų muzikavimo veiklą?*

12 paveiksle pavaizduoti mokinių atsakymų rezultatai į šį klausimą.

12 pav. Mokinių rekomendacijos mokytojui, siekiant gerinti muzikavimo veiklą (N = 144)

Iš 12 paveikslą iliustracijos matyti, jog dauguma apklaustųjų siūlo mokyti groti, todėl galima daryti prielaidą, kad mokiniai nori muzikuoti, jiems patinka ši veiksmena. Po 3 % mokinių rekomenduoja per pamoką daugiau veikti kūrybiškai ir muzikuoti. Kūrybinė veikla – tai ne tik gebėjimas atlikti vienokius ar kitokius veiksmus, tačiau tai labiau nusiteikimas ir pasirengimas kūrybingai veikti, siekti originalumo, naujumo, todėl ugdytinių noras daugiau veikti kūrybiškai sveikintinas. Labai svarbu skatinti vaikų iniciatyvumą, suteikti jiems laisvės keliant savitus kūrybinius sumanymus. Viso to rezultatai – jaunimas nebijantis iššūkių, mokantis patraukliai ir įdomiai pristatyti savo kūrybą.

Po 1 % respondentų norėtų, kad mokytojas labiau atsižvelgtų į vaikų norus bei poreikius, atkreiptų dėmesį į tuos mokinius, kuriems nesiseka ir pataria dažniau dalyvauti renginiuose. Vadinasi, ugdytiniai norėtų įgyti muzikavimo bei sceninių įgūdžių, patirti kolektyvinio muzikavimo džiaugsmą, tačiau nėra abejingi tiems, kuriems sunkiau sekasi muzikuoti, todėl mokytojui siūlo teikti pagalbą mažiau gabiems mokiniams. Tai rodo, kad ugdytiniai yra jautrūs, supratingi ir empatiški draugų atžvilgiu.

Tikėtina, jog noro dalyvauti renginiuose reikšmingiausi motyvai – noras pelnyti draugų ar mokytojo pripažinimą, siekimas įvertinimo ar apdovanojimo.

Apibendrinant galima teigti, kad 5 – 8 klasių moksleiviai pageidauja kūrybinės veiklos, nori mokytis groti įvairiais instrumentais, dažniau dalyvauti renginiuose, tačiau tuo pačiu nori, kad mokytojas atsižvelgtų ir į jų poreikius bei atkreiptų dėmesį į tuos mokinius, kuriems nesiseka.

IŠVADOS

1. Muzikinis ugdymas 5 – 8 klasėse gana sudėtingas moksleivių mokymo ir ugdymo etapas, nes dėl spartaus ugdytinių brendimo, charakterio bruožų nepastovumo, balso mutacijos bei kitų priežasčių, kyla nemažai problemų įgyvendinant svarbiausius tikslus. Tačiau muzikinio ugdymo aspektus tyrinėję mokslininkai atkreipia dėmesį į dalyko reikšmingumą vaikų auklėjimui, įsisavinant elgesio ir bendravimo normas, formuojant pagrindinius muzikos supratimo bei muzikavimo gebėjimus, kurie rezultate išgyvenami kaip meninio pasigerėjimo vaisius.

2. Kompleksinis muzikinis ugdymas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose imtas diegti kilus minčiai, jog muzikos mokymas turi remtis ne kuria nors viena muzikinės veiklos grandimi, o visu jų kompleksu. Tokiu būdu *dainavimas, solfedžio, ritmika, muzikos klausymas ir muzikavimas (grojimas)* tapo pagrindinėmis kompleksinio muzikinio ugdymo grandimis, kurias sieja bendri tikslai, turinys, tematika ir darbo metodai. Kiekviena grandis svarbi lavinant vaikų muzikinius gebėjimus. Tyrimais patvirtinta, kad kompleksinis mokymas yra realus ir pažangus šiuolaikinio vaikų muzikinio lavinimo ir auklėjimo būdas.

3. Viduriniųjų (5 – 8) klasių vadovėliuose muzikavimui medžiaga parengta taip, kad vaikai grotų prieinamais liaudies ir vaikų muzikos instrumentais, muzikavimą glaudžiai siejant su mokymo turiniu – įtvirtinant ritminius darinius, klausant muzikos kūrinius, įgyjant supratimą apie elementariąją, programinę, homofoninę bei polifoninę muziką.

4. Nors dainavimo ir muzikos klausymo veiksenos lyderiauja anketinės apklausos rezultatuose, tačiau tyrimo metu paaiškėjo, jog muzikavimo veikseną moksleiviai vertina taip pat gana palankiai. Be to, atsiskleidė ir tai, jog muzikos pamokose ugdytiniai norėtų daugiau muzikuoti ir išmokti groti įvairiais muzikos instrumentais. Daugumai apklaustųjų muzikuoti patinka, nes linksma, smagu, gali muzikuoti kartu su draugais, o kartu sulaukia mokytojos pagyrimų ir įvertinimo.

5. Tyrimo duomenų analizė byloja, kad daugumai ugdytinių patinka groti viską, kas pateikta 5 – 8 klasių muzikinio ugdymo turinyje, tačiau atsirado ir tokių, kuriems nepatiko visi muzikavimui siūlomi kūriniai. Moksleiviai labiausiai norėtų groti linksmus,

nuotaikingus ir lyrinius kūrinius, o į muzikavimo repertuarą rekomenduoja daugiau įtraukti šiuolaikinių, sudėtingesnių ir negirdėtų kūrinių, motyvuodami, jog pateiktieji jau nusibodę.

6. Tyrimo pradžioje kelta hipotezė, jog muzikos pamokose vykstantis muzikavimas galimai nepilnai atitinka moksleivių poreikius bei interesus išanalizavus anketos apklausos rezultatus pasitvirtino.

LITERATŪRA

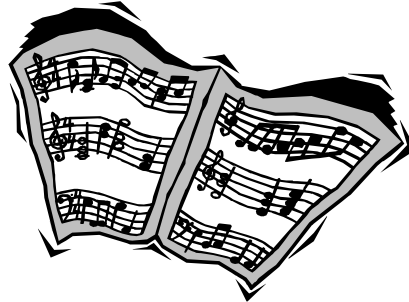
1. Arends R. I. (1998). Mokomės mokyti. Vilnius.
2. Balčytis E. (2008). Apie muzikinio ugdymo reikšmę, tikslus, uždavinius ir galimybes mokykloje// Kūrybos erdvės. Nr. 9. P. 17 – 23.
3. Balčytis E. (2005). Kompleksinio muzikinio ugdymo koncepcija. Kūrybos erdvės. Nr. 2.
4. Balčytis E. (1986). Muzikos mokymo IV – VIII klasėje pagrindai. Kaunas.
5. Balčytis E. (1971). Muzikos mokymo vidurinėje mokykloje problemos. Straipsnių rinkinys studentams – neakivaizdininkams. Šiauliai.
6. Balčytis E. (1973). Muzikos mokymas IV – V klasėje. Mokytojo knyga. Kaunas.
7. Balčytis E., Surgautaitė V. (1983). Muzikos mokymas VI – VII klasėje. Kaunas.
8. Balčytis E. (2004). Muzika 5 klasės vadovėlis. Kaunas.
9. Balčytis E. (2004). Muzika 6 klasės vadovėlis. Kaunas.
10. Balčytis E. (2004). Muzika 7 klasės vadovėlis. Kaunas.
11. Balčytis E. (2004). Muzika 8 klasės vadovėlis. Kaunas.
12. Balčytis E. (2012). Muzikinio ugdymo labirintais. Autorinių straipsnių rinktinė. Šiauliai.
13. Butkienė G., Kepalaitė A (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius.
14. Čiuladienė G. (2007). Paauglių poreikių konfliktai kaip aktuali dorinė problema// ACTA PAEDAGOGICAVILNENSIA. Nr. 18.
15. Daugėlienė J., Strakšienė D. (2009). Sustiprintas instrumentinis muzikavimas bendrojo lavinimo mokykloje: kognityvinis aspektas. Prieiga per internetą. [Žiūrėta 2012-10-09] // http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2009~ISSN_1648-8776.N_4_25.PG_113-119/DS.002.0.01.ARTIC
16. Daugėlienė J.; Strakšienė D.; Balčytis E. (2008). Muzikinio ugdymo turinio vykdymo aspektai 5 – 6 klasėse. Kūrybos erdvės. Nr. 9. P.32.

17. Dikčius A, Vaišvilienė V, Velička E.(2002). Mano muzika. Vadovėlis 5 klasei. Vilnius.
18. Dikčius A, Vaišvilienė V, Velička E.(2002). Mano muzika. Vadovėlis 6 klasei. Vilnius.
19. Girdzijauskienė R.(2009). Aukštesniųjų klasių mokinių kūrybinių gebėjimų ugdymo muzikuojant, kuriant, klausant, apibūdinant ir vertinant muziką ypatumai// Kūrybos erdvės. Nr. 10.
20. Gučas A. (1990). Vaiko ir paauglio psichologija. Kaunas.
21. Jareckaitė S. (2004). Muzikinio ugdymo idėjų ir tikslų formavimasis vakarų Europoje//Tiltai. Priedas Nr. 20. P. 12.
22. Lassahn. R. (1999). Bendrosios pedagogikos pagrindai. Vilnius.
23. Linkevičius K. (1979). Muzikuokime visi. Metodinė medžiaga. Vilnius.
24. Linkevičius K. (1990). Mokomės groti. Kaunas.
25. Malikėnienė R. (2010). Muzikos labirintai. Muzikos vadovėlis V klasei. Kaunas.
26. Malikėnienė R. (2011). Muzikos labirintai. Muzikos vadovėlis VI klasei. Kaunas.
27. Malikėnienė R. (2012). Muzika 7. Muzikos vadovėlis VII klasei. Kaunas.
28. Marcinkevičius Z. (1983). Mokinių muzikinio auklėjimo ir lavinimo klausimai. Straipsnių rinkinys. Vilnius.
29. Muzikinio ugdymo problemos: žvilgsnis į XXI amžių (1998). II mokslinės praktinės konferencijos pranešimai. Vilnius.
30. Palubinskienė V. (1997). Ar diegsime kankles mokykloje// Muzikos barai. Nr. 16. P. 19.
31. Piličiauskas A. (1972). Muzikavimas, ritmika, improvizavimas. Vilnius.
32. Rinkevičius Z. (2005). Muzikos pedagogika. Klaipėda.
33. Rinkevičius Z., Rinkevičienė R. (2006). Žmogaus ugdymas muzika. Klaipėda.
34. Руссо Ж. Ж. (1981). Эмилъ, или о воспитании. Педагогические сочинение. Москва.
35. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2009). Vilnius.

36. Strakšienė D. (2004). Mokinių interesai ir preferencijos – muzikinio ugdymo tobulinimo prielaida//Tiltai. Priedas Nr.20. P. 102.
37. Strakšienė D. (2009). Muzikos kūrinių didaktinės refleksijos ugdymas muzikavimu. Monografija. Šiauliai.
38. Šečkuvienė H. (2004). Muzikinių gabumų problema mokant muzikos// Žvirblių takas.Nr.1. P.57.
39. Теплов Б. Психология музыкальных способностей. Москва, Ленинград, 1947. С. 335.
40. Velička E. (2008). Grokime!// Žvirblių takas. Nr.4. P. 48.
41. Velička E. (1995). Garsų ir tylos paslaptys. Muzika I – IV klasėje. Kaunas.

PRIEDAI

Nr.1 Anketa

Mieli moksleiviai,

Šia apklausa siekiama išsiaiškinti **Jūsų muzikavimo poreikius ir interesus muzikos pamokose**. Gauti nuoširdūs atsakymai bus panaudoti rengiant bakalauro darbą. Apklausa yra anoniminė, todėl vardo ir pavardės rašyti nereikia. Svarbu anketą užpildyti iki galo.

Jums tinkamą atsakymo variantą apibraukite arba įrašykite savąjį.

Tu esi: Mergina ☐ Vaikinas ☐

Kurioje klasėje mokaisi (įrašyk).....

Tavo gyvenamoji vieta?

- miestas (parašyk pavadinimą).....
- miestelis (parašyk pavadinimą ir rajoną).....
- kaimas (parašyk pavadinimą ir rajoną).....

1. Ar dažnai muzikuojate muzikos pamokose?

- ☐ visada –
- ☐ dažnai -
- ☐ kartais -
- ☐ niekada -
- ☐ nežinau -

2. Ar visos šios išvardintos veiksenos yra aktyvios muzikos pamokoje?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Solfedžiavimas					
Grojimas					
Dainavimas					
Ritmavimas					
Muzikos klausymas					
Muzikos teorija					

3. Kokia veiksmena muzikos pamokoje tau labiausiai patinka (apibrauk balą – kuo balas didesnis, tuo aukštesnis įvertinimas):

Dainavimas	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
Muzikavimas	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
Ritmavimas	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
Solfedžiavimas	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
Muzikos klausymas	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>
Muzikos teorija	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>

4. Pažymėk Jūsų muzikos klasėje esančius instrumentus.

- ☐ Pianinas
- ☐ Kanklės
- ☐ Skudučiai
- ☐ Dūdelės
- ☐ Sintezatorius
- ☐ Gitara
- ☐ Mušamieji
- ☐(koks dar, parašyk)
- ☐ (koks dar, parašyk)

5. Kokiais instrumentais dažniausiai grojate muzikos pamokose?

Teiginys	Visada	Kartais	Niekada
Dūdelėmis			
Skudučiais			
Kanklėmis			
Pianinu			
Gitara			
Kokiais dar, parašyk.....			

6. Pažymėk kryželiu kūrinius, kuriuos teko groti:

5 kl.	6 kl.	7 kl.	8 kl.
“Jurgeli meistreliai” ☐	“Skudutininkų pasveikinimas” ☐	L.Bethovenas “Džiaugsmo tema” ☐	“Pasėjau kanapę” ☐
“Skudurininkų pasveikinimas”	“Piemenukai” ☐	“Plaukė žaselė” ☐	“Untytė” ☐
“Piemenėlis” ☐	“Klumpakojis” ☐	Valsas “Snaigės”	“Mūs gala mergiotes” ☐
Valsas “Siūlai” ☐	“Vijo lizdą pelėda” ☐	“Gražus mūsų jaunimėlis” ☐	Ž.Bizė “Farandolos tema” ☐
Polkutė ☐	“Liaudiškas maršas” ☐	“Atžagarinė” ☐	“Obelytė” ☐
“Du gaideliai” ☐	“Snaudalė” ☐	“Šumka” ☐	“Biržietiška polka” ☐
Maršas ☐	“Kalvelis” ☐	“Vaikų polka” ☐	“Intytis” ☐
“Kai aš mažas buvau” ☐	“Žilvitis” ☐	“Buvo dūda Vilniuj” ☐	“Vai tai dyvai” ☐
“Ridikas” ☐	“Gieda gaideliai” ☐	“Pėmpėl pėmpėl” ☐	
“Škic, kate” ☐	“Aviža prašė” ☐	“Muzikinis sveikinimas” ☐	
		“Javų pjovėjai” ☐	

6. Kokius iš šių išvardintų kūrinių tau nepatiko groti? Kodėl, parašyk.

.....

.....

7. Kodėl tau patinka muzikuoti?

Teiginys	TIKRAI TAIP	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	TIKRAI NE
Man linksma, smagu					
Taip galiu išreikšti save – mintis, jausmus					
Galiu su draugais kartu muzikuoti					
Grodamas gaunu gerus pažymius					
Noriu ateityje muzikuoti					
Jaučiu pasigerėjimą muzikuodamas					
Sulaukiu pagyrimų iš mokytojos					
Muzikuoti mane skatina tėvai					
Gerai sekasi muzikuoti					

8. Kokios nuotaikos kūrinius tau patinka groti?

Teiginys	TIKRAI TAIP	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	TIKRAI NE
Linksmus					
Lyrinius					
Iškilmingus					
Nuotaikingus					
Liūdnus					
Kokius dar, parašyk.....					

9. Kokių kūrinių norėtum išmokti groti?

Parašyk.....
.....

10. Kiek paprastai laiko skiriama muzikavimui per pamoką?

Iki 5 min. ☐

Iki 7 min. ☐

Iki 10 min. ☐

Iki 15 min. ☐

Kita,

parašyk.....
.....

11. Kaip tave vertina mokytojas muzikos pamokoje?

☐ Pažymiu -

☐ Įskaita -

☐ Pagyrimu -

☐ Simboliais

Kas dar, parašyk.....

12. Jei muzikos pamokose nėra vertinimo balais, ar tave tai tenkina?

☐ Taip

☐ Ne

Nežinau

Parašyk savo
nuomonę.....

14. Už ką tave vertina muzikos mokytojas muzikavimo veiksenos metu?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Už atsiskaitytą kūrinį ar jo dalį					
Už darbą muzikuojant grupėje					
Už kūrybinius sprendimus atliekant kūrinį					
Už pastangas					
Už kūrinio atlikimo kokybę.					
Už paties pasigamintų muzikos instrumentų panaudojimą muzikavimo metu					
Už pasiūlytas idėjas kūrinio atlikimui					
Už ką dar, parašyk.					

15. Kaip mokotės muzikuoti?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Susipažįstame su kūrinio ritmika					
Kūrinį mokomės dalimis					
Grojame po vieną					
Grojame visi iš karto , esant reikalui, taisome klaidas					
Kaip dar, parašyk.....					

16. Kur tenka atlikti kūrinį, kuriuos išmoksi per muzikos pamoką?

Teiginys	Tikrai taip	Lyg ir taip	Nežinau	Lyg ir ne	Tikrai ne
Koncertuojame mokyklos renginiuose					
Koncertuojame tėvelių susirinkimo metu					
Dalyvaujame rajoniniuose renginiuose					
Dalyvaujame konkursuose					
Grojame tik klasėje					
Kas dar, parašyk.....					

17. Ką parekomenduotum mokytojui, siekiant gerinti Jūsų muzikavimo veiklą?.....
.....

Dėkoju už pagalbą!